

לקו"ש חלק ט"ז פ' פקודי שיחה ב

פיענוח מראי מקומות

פ' פקודי לה, כא: אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על-פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן-אהרן הכהן. פרש"י ד"ה המשכן משכן: שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני הרבנין על עונותיהן של ישראל.

משה לגנאי חמו פרקיה חמו קדליה אכיל הוא מיהודאי וכו' וחבירו משיבו ריקה אדם ששלט על מלאכי המשכן אין אתה מבקש שיהא עשיר כיון ששמע משה כך א"ל חייכם כשהמשכן נגמר אני נותן לכם חשבון שנאמר אלה פקודי המשכן ע"כ ולכך רמז להם כאן אצל אלה פקודי לוי שבשביל עון כזה יתמשכן המקדש בבי חרבנין במקדש ראשון דכתיב ויהיו מלעיבים במלאכי האלקים וכו' ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' וכו' וה"נ עון לה"ר דכתיב מגורי אל חרב היו עמי ומפרשים רבותינו ז"ל שדוקרים זה את זה בחרבות שבפיהם וכן מקדש שני אמור רבנן דבעון זה חרב"

ושפ"ח לפרש"י כאן "שנתמשכן בשני חרבנין כו'. וא"ת הא לא מיותר לדרשא אלא חד משכן וחד איצטריך לגופיה וי"ל מדשני הקרא בלשונו וכתב המשכן משכן ולא כתיב תרווייהו בה"א או בלא ה"א אלא ודאי הה"א קאי על המשכן המיוחד דהיינו בית עולמים שהוא בית המקדש א"כ קשה למה מכנה אותו הכתוב בלי משכן אלא רמז וכו'".

(4) ראה גם לקו"ש חי"א ע' 176 הערה 5 "ומ"ש השפ"ח שממ"ש "המשכן" בה"א הידיעה מוכח ש"קאי על המשכן המיוחד דהיינו בית עולמים שהוא בית המקדש א"כ קשה למה מכנה אותו הכתוב בלשון משכן אלא רמז וכו'". אי"מ כלל: (א) מנ"ל להבן

(1) תנחומא פרשתנו ב "ולמה משכן משכן שני פעמים. אמר רבי שמואל, שבית המקדש עתיד להתמשכן שני פעמים, חרבן ראשון וחרבן שני. ולפיכך אמר, משכן שני פעמים".

שמו"ר פנ"א, ג "מהו משכן שני פעמים, אמר רבי שמואל בר מרתא שנתמשכן שני פעמים על ידיהם, זהו שאנשי כנסת הגדולה אומרים (נחמיה א, ז): חבל חבלנו לך ולא שמרנו את המצוות ואת החקים ואת, המשפטים. מהו חבל חבלנו לך, הוי שנתמשכן שני פעמים, ואין חבל אלא משכון, שנאמר (דברים כד, ו): לא יחבל רחים ורכב. לכך כתיב: אלה פקודי המשכן משכן העדת, שני פעמים".

פרש"י עה"פ ד"ה המשכן משכן: שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חרבנין על עונותיהן של ישראל.

(2) לשון רש"י.

(3) משכיל לדוד "המשכן משכן ב"פ וכו' אף על גב דלית הכא אלא חד משכן יתירא לדרשה דחד מיבעי ליה לגופיה י"ל דהי דהמשכן לאתווי עוד אחר דל חד לגופיה אייתרו ליה תרי לדרשה. והטעם שבא הרמז זה בכאן היינו כדאיתא במד' שלא הוצרך משה לתת החשבון הזה אלא לפי שידע שהיו חושדין אותו וז"ל והביטו אחרי

חמש (למקרא) ש"המשכן" בה"א הידיעה מרמז לביהמ"ק, (ב) הרי מפורש ברש"י שהדיוק הוא ממ"ש "המשכן משכן" שני פעמים" (ולא "למה מכנה אותו הכתוב בלשון משכן"). ואולי י"ל שזהו א' מכוונות רש"י בהוספת התיבות "שני פעמים" לשלול פ"י זה. ועד"ז קשה על מ"ש המשכיל לדוד "דה' דהמשכן לאתויי עוד אחר, דל חד לגופי, אייתרו לי תרי לדרשה". ומה שהקשו "הא לא מיותר לדרשא אלא חד משכן וחד איצטריך לגופא" - הנה אין כוונת רש"י שהרמז לשני המשכונות הוא משני יתורים, כ"א מזה שכתוב ב' פעמים - היינו שהכתוב כתבו עוד פעם - אף שלכאורה מיותר הוא - כדי שע"ז יהיו כתובים "שני פעמים" (בזה אחר זה לרמז ב') משכונות".

5) ריש פרשתנו "אלה פקודי המשכן כל אחד מחלקי המשכן הכתובים למעלה הם אותם הפקודים שנאמר עליהם ובשמות תפקדו את כלי משמרת משאם ביד איתמר. וזה כי כל אחד מהם היה ראוי להיות נחשב ולהקרא בשם באשר הוא זה הפרטי, לא בלבד באשר הוא מזה המין, וכל שכן שצדק זה על כל אחד מכלי הקדש אשר במשא בני קהת. ולזה לא נפסדו, כאמרם ז"ל שמא תאמר אבד סברם ובטל סכוין, תלמוד לומר עצי שטים עומדים שעומדים לעד ולעולמי עולמים וגם כן לא נפל דבר להם ביד האויבים, על הפך מה שקרה למקדש שלמה וכליו כמבואר בחרבן בית ראשון על ידי נבוזראדן, שלא נזכר שם דבר מעניי משכן משה רבנו ע"ה".

6) יומא עב, סע"א "אמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב עצי שטים עומדים, שעומדים דרך גדילתן, דבר אחר עומדים שמעמידן את צפויין, דבר אחר עומדים שמא תאמר אבד סברן ובטל סכוין תלמוד לומר עומדים, שעומדין לעולם ולעולמים".

סוכה מה, ב "אמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחי כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן, שנאמר עצי שטים עומדים. תניא נמי הכי עצי שטים עומדים שעומדים דרך גדילתן.

דבר אחר עומדים שמעמידן את צפויין. דבר אחר עומדים שמא תאמר אבד סברם ובטל סכוין, תלמוד לומר עצי שטים עומדים שעומדים לעולם ולעולמי עולמים".
הובא בספורנו שם.

7) תרומה כו, טו "ועשית אתהקרשים למשכן עצי שטים עמדים".

וראה בחיי עה"פ "עצי שטים עומדים. על דרך הפשט הזכיר עומדים על שם שהיו הקרשים נתונים מעומד וכמו שהזכרתי למעלה. . וע"ד הקבלה עצי שטים עומדים כלשון (ישעיהו ו' ב') שרפים עומדים ממעל לו, והזכיר עומדים על הכחות העליונים שאין לך דבר במשכן וכליו שלא יהיה מצוייר למעלה שנאמר (שמות כ"ה: ט') את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, וכן אמר דוד ע"ה (דברי הימים א כ"ח: י"ט) הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאוכת התבנית, וכתוב (שם) ותבנית כל אשר היה ברוח, והענין לומר כי אע"פ שהמשכן והמקדש עתידין ליחרב וכלי הקדש הגופניים עתידיים שיאבדו בגולה אין להבין שכשם שפסקו למטה כך פסקו למעלה תבניתם ודוגמתם ח"ו אבל הם עומדים וקיימים לעולם ואם פסקו למטה עתידיים לחזור לקדמותם, וזהו מאמר רז"ל במסכת סוכה פרק לולב וערבה וכן במסכת יומא סוף פרק בא לו כהן גדול. עצי שטים עומדים שמעמידים את צפויין, שמא תאמר אבד סברן בטל סכוין, ת"ל עצי שטים עומדים שעומדין לעולם ולעולמי עולמים. קרא צפויין הכח שהם מצפים לו, ומה שאמר שהן מעמידן אותו הכח תלה הגדול בקטן, ושמה תאמר מאחר שהן מעמידן אותו כשאבדו למטה אבד סברן למעלה כלומר שאמבד אותו הכח שהן מקוים או שמא בטל הכח שמשקיפים לו ת"ל עומדים, לעולם ולעולמי עולמים".

8) סוטה ט, סע"א "דרש רב חנינא בר פפא מאי דכתיב רננו צדיקים בה' לישרים נאווה תהלה אל תקרי נאווה תהלה אלא נווה תהלה זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם, דוד דכתיב טבעו בארץ שעריה משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגנז

אהל מועד קרשיו ובריחיו ועמודיו
ואדניו היכא אמר רב חסדא אמר אבימי
תחת מחילות של היכלי".

**וראה צפע"נ (להרגוצובי) עה"ת ר"פ
תרומה. וראה שע"ת (לאדמהאמ"צ) ח"ב
חינוך בתחלתו** יי"ל תחלה מה היה עיקר
כונת משה בבקשתו ליכנס לא"י כמ"ש
אעברה נא ואראה אחר שכבר ידע רצון ה'
שלא יוכל לבוא שם למה עמד להתחנן אל
ה' כ"כ ומה גם שהי' תשוקתו וחפצו שיכנסו
ישראל לא"י על ידו דוקא ולמה לא ע"י
יהושע יבוא הטוב ע"י מי שיהיה כי וודאי
היה נאמן לבבו בטובת ישראל גם שלא
תהיה על ידו כו'. אך הענין הוא דעיקר
כונתו היה לאמיתית ותכלית הטובה
לישראל כרועה נאמן להיות שראה והשיג
בנבואתו האמיתית שלא יתקיימו בא"י
קיום נצחי ויהיו משועבדים לאוה"ע מפני
עונותיהם כו' כמ"ש כי ידעתי את מריך כו'
וגם שישבו אל ה' ויושיעם לא יהי' קיום
נצחי ובפרט לבנין בהמ"ק אשר בו גלוי
שכינה לא יוכל להתקיים קיום נצחי רק
זמן קצוב ויחרב ויבש והמה יבואו בגלות
ויחזור ויבנה ולא יתקיים ויחרב ויבואו
בגלות ארוך כו' וכ"ז שראה והשיג שיהי'
בלתי קיום נצחי היינו כאשר יכנסו לא"י
ע"י יהושע ולא ע"י אבל כאשר יכנס משה
לא"י ויכנסו ישראל ע"י יתקיימו שם קיום
נצחי ולא יהיה עליהם שיעבוד מלכיות
לעולם וממילא יהיה קיום נצחי לבנין
בהמ"ק ולא יחרב לעולם כו' ולזה היה עיקר
כוונת משה בגודל בקשתו להתחנן אל ה'
בשביל תכלית אמיתות הטוב לישראל עמו
כו' וד"ל עיי"ש בארוכה.

אוה"ת ואתחנן ע' סה ואתחנן אל ה' בעת
ההיא לאמר כו', הנה ענין בקשת משה
שיכנסו הוא לארץ ויכנסו בניי על ידו
דייקא הוא שאז אם משה היה מכניסן
ובונה הבהמ"ק לא היה נחרב בהמ"ק
לעולם והיה לו קיום נצחי כמו שיהי' לע"ל
כ"כ באוה"ח ובמג"ע. . משא"כ ע"י יהושע
הבין והשיג שלא יתקיים קיום נצחי
ויצטרכו לבוא בגלות בבל כו"י עיי"ש
בארוכה.

צב "הגהות לאות א. שאילו משה הכניסם
לא היה חורבן בהמ"ק, כה"ג מצאתי
במדרש תילים ססי ס"ב ע"פ ולך אד' חסד
כי אתה תשלם לאיש כמעשהו גבי דוד ואם
אתה בונה אותו הרי היה קיים ואינו חרב
לעולם א"ל והרי הוא יפה א"ל מוטב שאפיג
בו חמתי ומחייבו והם ניצולים עכ"ל,
והטעם י"ל עפמ"ש במ"א בענין ע' שנה
דדוד שנתנו לו האבות מחייהם וגם אדה"ר
איך דוד ה"י כללות מדת מל' דאצי' משא"כ
כל המלכים שאחריו ואפילו שלמה הם
פרטים וא"כ אפשר זהו עדמ"ש ששים המה
מלכות כו' אחת היא יונתי כו' וכיון שהוא
מל' דאצילות ובאצי' כולו מאיר התגלות
ע"ק אשר הוא אני הו"י לא שניתי לכך לא
הי' משתנה ענין בהמ"ק ולא היה נחרב
משא"כ כששלמה בנה אותו אינו ע"י מל'
דאצי' ממש, ואולי הוא ע"י חכ' דבריאה
וגם בסש"ב פנ"ג מבואר שהשראת השכינה
בב"ר היה ע"י מל' דאצי' ודבריאה ר"ל
התלבשות ממש במל' דבריאה, ואולי כאשר
דוד בנה אותו הי' מאיר בו מלכות דאצילות
ממש רק ע"י מעבר דבריאה כו"י עיי"ש
בארוכה.

צג ואילך "להבין מהו ועתה דווקא כשנאמר
לו צו את יהושע כו' מה ענין זה לזה. והענין
כי הנה מה שהתפלל משה כ"כ שיכנס לארץ
הוא כדי שיכנסו ישראל לארץ על ידו שע"י
היה להם קיום נצחי בארץ ולא היה נחרב
בהמ"ק ולא הי' כלל שעבוד עכו"מ"י (וכ"ה
ג"כ בילקוט ראובני בשם מגלה עמוקות
אופן קפ"ז ובזה יובן מארז"ל ספ"ק דסוטה
כך אמר משה הרבה מצות נצטוו בניי, ואין
מתקיימים אלא בא"י איכנסו אני לארץ
שיתקיימו כולם על ידי, דהול"ל כדי
שאקיים את כולם ומהו הלשון שיתקיימו
כולן, ולפי הנ"ל א"ש דאם היה הוא
מכניסם לארץ שע"י הי' לישראל קיום
נצחי בארץ ולא הי' נחרב בהמ"ק א"כ ע"י
כל המצות התלויות בארץ ובבהמ"ק היו
מתקיימים ג"כ לעולם ור"ל שהיו נוהגין
בישראל, משא"כ עכשיו הרי אינן נוהגין
תרומות ומעשרות וקרבנות עד לע"ל כו')
משא"כ ע"י יהושע הבין והשיג שלא
יתקיימו קיום נצחי ויצטרכו לבוא בגלות
כו'. והענין הוא עפ"י מה שארז"ל פ"ה דב"ב

דע"ה ע"א ע"פ ונתתי מהודך עליו ולא כל הודך זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה כמו הלבנה מקבלת האור מהשמש ואין לה אור מעצמה, משא"כ השמש יש לה אור עצמה, ולזאת הלבנה אינו עומדת תמיד במילואה ויש בה שינויים רבים עד שלפעמים יהי חושך לגמרי" עיי"ש בארוכה.

9) בסוטה שם ד"משה ודוד שלא שלטו כו' דוד דכתיב (איכה ב, ט "טבעו בארץ שעריה אבד ושבר בריחיה מלכה ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חזון מה"י) טבעו בארץ שערי"י."

אבל אין מזה סתירה להמבואר בפנים - כי: (א) לפרש"י סוטה שם קאי על שערי ציון וז"ל שם ד"ה דוד דכתיב טבעו בארץ שעריה: לעיל מיניה כתיב חשב ה' להשחית חומת בת ציון ועלה כתיב טבעו בארץ ומצודת ציון היא עיר דוד וביתו כדכתיב בספר שמואל (בה) וכשבאו צרים בימי צדקיהו טבעו השערים דלתות השערים שהיו של נחושת או של זהב כדי שלא ישאום אויבים ועצים לא נשאו אתם.

(ב) ועיקר: גם להפירוש שקאי על שערי ביהמ"ק - ה"ז רק השערים (ולא שאר חלקי וכלי המקדש) שרק הם שייכים לדוד - ראה פרש"י איכה שם ("מעשי ידי דוד היו") וז"ל שם ד"ה טבעו בארץ שעריה: מדרש אגדה, לפי שחלקו כבוד לארון, שנאמר שאו שערים ראשיכם. לפיכך לא שלטה בהם בריה וטבעו בארץ. ורבותינו אמרו, מעשי ידי דוד היו, לפיכך לא שלטו בהם אויבים. עיון יעקב לע"י סוטה שם.

ובחדא"ג שם ["ממדרש אגדה" - והוא בתנחומא בהעלותך ט "וידבר ה' וגו'. עשה לך שתי חצוצרות כסף. זה שאמר הכתוב: שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם (שם כד, ז). בשעה שהכניס שלמה את הארון לבית המקדש, התחיל שלמה אומר, שאו שערים ראשיכם וגו', שהיו הפתחים שפלים, ואמר, הנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד. אמרו לו השערים, מי הוא זה מלך הכבוד. בקשו השערים לירד עליו ולרץ את

ראשו אלולי שאמר, ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה. חזר ואמר, ה' עוזו וגבור וגו', שאו שערים ראשיכם. אמר להם: התגדלו שמלך הכבוד עליכם. מיד חלקו לו כבוד ונשאו עצמן ונכנס הארון. אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם חלקתם לי כבוד, חייכם, כשאחריב את ביתי אין אדם שולט בכס"י."

במדב"ר פט"ו, יג "עשה לך שתי חצוצרות כסף (במדבר י, ב), זה שאמר הכתוב (תהלים כד, ז): שאו שערים ראשיכם, בשעה שהכניס שלמה את הארון למקדש אמר: שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם, שהיו הפתחים שפלים, ואמר: והנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד, אמרו השערים (תהלים כד, ז): מי הוא זה מלך הכבוד, מיד בקשו השערים לירד עליו ולרץ את ראשו, אלולי שאמר (תהלים כד, ז): ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה, וחזר ואמר (תהלים כד, ח): ה' עוזו וגבור ה' גבור מלחמה, (תהלים כד, ט): שאו שערים ראשיכם, אמר להם התגדלו שמלך הכבוד עליכם, מיד חלקו לו כבוד ונשאו עצמן ונכנס הארון. אמר להם הקדוש ברוך הוא אתם חלקתם לי כבוד, חייכם כשאני אחריב את ביתי אין אדם שולט בכס, תדע שכל כלי המקדש גלו, שנאמר (דניאל א, ב): ויתן ה' בידו את יהויקים מלך יהודה ומקצת כלי בית האלקים, אבל שערי בית המקדש במקומן נגזזו, שנאמר (איכה ב, ט): טבעו בארץ שעריה"י."

איכ"ר עה"פ "טבעו בארץ שעריה, רבי הונא בשם רבי יוסי אמר שערים חלקו כבוד לארון, לפיכך לא שלט בהם אויב, הדא הוא דכתיב (תהלים כד, ז): שאו שערים ראשיכם, לפיכך טבעו בארץ שעריה אבד ושבר בריחיה"י."

הובא בפרש"י איכה שם "מדרש אגדה: לפי שחלקו כבוד לארון, שנאמר "שאו שערים ראשיכם". לפיכך לא שלטה בהם בריה וטבעו בארץ. ורבותינו אמרו, מעשי ידי דוד היו, לפיכך לא שלטו בהם אויבים" (ועוד) "שחלקו כבוד לארון"

נאסרו כל המקומות כלן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן. ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה שבה נאמר ויאמר דויד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעלה לישראל ואומר זאת מנוחתי עדי עד".

12) בפשטות לשון הרמב"ם "לבנות בהן בית לה" משמע, שכוונתו (לא לאיסור הקרבה בבמות, כ"א) שאסור לבנות "בית לה" אלא בירושלים*.

אלא שאח"כ מוסיף ענין שני - "ולהקריב בהן קרבן" [דכתבו "להקריב בהן (בהמקומות) ולא "בו" (בהבית) מורה שזהו ענין שני - איסור הקרבה (במק"א) בבמות].

ועפ"ז סרה התמי' (וראה הר המורי' לרמב"ם שם "זאת מנוחתי וכו'. אף דהמשנה ס"ל דמנוחה זו שילה כמבואר שם במשנה ושם קי"ט א' מ"מ התם לא פליגי רק בקרא דאל המנוחה ואל הנחלה אבל בהאי קרא דזאת מנוחתי וגוי' לכו"ע מיירי בירושלים כדכתיב כי בחר ה' בציון וגוי' ועי"ע בפיי' המשניות לרבינו על משנת באו לירושלים נאסרו הבמות. יעו"ש היטיב" עיי"ש בארוכה) למה הביא הרמב"ם הכתובים (דה"א כב, א "ויאמר דויד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעלה לישראל". תהלים קלב, יד "זאת מנוחתי עדיעד פה"אשב כי אותיה") "ויאמר דוד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל ואומר זאת מנוחתי עדי עד", ולא הכתוב (ראה יב, ט "כי לאבאתם עדעתה אליהמנוחה ואלהנחלה אשרה' אלקיך נתן לך") "כי לא באתם גוי' אל המנוחה ואל הנחלה" שהובא בש"ס

(זבחים קיט, א "באו לנוב וגבעון [וכו'] מנא ה"מ דתי"ר כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, אל המנוחה זו שילה נחלה זו ירושלי' למה חלקן כדי ליתן היתר בין זה לזה") לענין איסור הקרבה בבמות?

כי הפסוק "כי לא באתם גוי" בא בהמשך להקודם: "לא תעשון גוי' איש כל הישר

וז"ל בחדא"ג: "מ"ד רננו צדיקים בה' גוי' אל תקרי נאווה כו'. נראה משום דהו"ל למכתב רננו צדיקים לה' בלי כמו את השירה הזאת לה' והרבה כמוהו אבל אמר רננו צדיקים במה שעשה להם ה' שנגנו אהל מועד כו' שטבעו בארץ שעריה כי לטובתם היה ולהיות הנוה תהלה לישרים ולא שיתהללו בו שונאיהם כמו בשאר כלי בהמ"ק שנטל טיטוס והוליכן עמו להשתבח ולהתהלל בעירו כמ"ש בפ' הניזקין ובמדרש אגדה דלכך נעשה זה הנס בשערי המקדש יותר מבשאר כלי מקדש לפי שחלקו כבוד לארון שנאמר שאו שערים ראשיכם לפיכך לא שלט בהן בריה וטבעו בארץ כו' עיין פרש"י באיכה אבל רש"י הכא נדחק לפרש דקאי אשערים של בת ציון ולא אשערי בהמ"ק והיינו משום דנקט הכא דוד והוא לא בנה בהמ"ק אלא שלמה בנאו והוא סותר המ"א שכתבנו דודאי בשערי מקדש איירי ואף על גב דשלמה בנאו עיקר הכבוד היה לדוד שהוא הכין כסף וזהב לבנינו גם קנה מקום מקדש ולגבי שערים אמרו פי' ב"מ ובפי' חלק כשבא שלמה להכניס ארון לבהמ"ק דבקו שערים זה בזה כו' ולא נענה עד שאמר אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך כו' עי"ש ולהכי נקט הכא שפיר אשערי בהמ"ק שטבעו שהוא תהלה לדוד ודו"ק"

(וראה לקמן בפנים ס"י ואילך השייכות דארון לענין ה"נצחיות"), ועיי"ש השייכות לדוד (ע"פ מרז"ל כו'). וראה לקמן בפנים ס"ז. סוס"ט.

10) ראה בכ"ז לקו"ש חי"א שם ע' 177 ואילך [אינו נעתק מפני האריכות].

11) בתחילתו (ה"א-ג') "מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות. וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש. וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבנו. והיה לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וגוי': כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל. . ומשם באו לשילה. . ובאו לנוב ובנו שם מקדש. . ובאו לגבעון ובנו שם מקדש. ומגבעון באו לבית העולמים. . כיון שנבנה המקדש בירושלים

בעינינו (וטעם החילוק) כי ("פה" "היום")
לא באתם גו" - היינו האיסור דהקרבת
קרבן חוץ ל"מנוחה" ונחלה",

והביא הרמב"ם פסוק שנאמר בו ע"ד ב'
ענינים הנ"ל: א) איסור דבנין בית לה' חוץ
לירושלים - "זה הוא בית ה' האלקים". ב)
איסור הבמות - "זה מזבח לעולה
לישראל"*** (ראה פרש"י דה"י שם
ויואמר דויד זה הוא בית ה' האלקים וזה
מזבח לעולה לישראל: מכאן ואילך שכל
שמבקש ה' להקריב לו קרבן יצא ויקריב על
אותו מזבח").

**ומוסיף להסביר [כדיוקו "ואומר" - ראה
ברכות** "התקינו שיהא אדם שואל בשלום
חברו וכו'. מאי ואומר, וכי תימא בעז
מדעתיה דנפשיה קאמר, תא שמע ה' עמך
גבור החיל. וכי תימא מלאך הוא דקאמר
ליה לגדעון, תא שמע אל תבוז כי זקנה
אמך" ומכות בסופו "ושאילת שלום דכתיב
(רות ב, ד) והנה בועז בא מבית לחם ויאמר
לקוצרים ה' עמכם ואומר (שופטים ו, יב) ה'
עמך גבור החיל מאי ואומר וכי תימא בועז
הוא דעביד מדעתיה ומשמיא לא אסכימו
על ידו ת"ש ואומר ה' עמך גבור החיל"
(ועוד) "מאי ואומר" [טעם האיסור בזה:

"זאת מנוחתי עדי עד" - דמכיון שקדושת
המקדש היא באופן ד"עדי עד", וכמ"ש
(הל' ביהב"ח פ"ו הט"ז "ולמה אני אומר
במקדש וירושלים קדשה ראשונה קדשה
לעתיד לבוא. ובקדשת שאר ארץ ישראל
לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא
קדשה לעתיד לבוא. לפי שקדשת המקדש
וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה
בטלה" עיי"ש) "קדושת המקדש . . אינה
בטלה", לכן "זאת מנוחתי" ולא במק"א,
שאא"פ לבנות "בית לה" רק בירושלים
לבד***

(וראה גם לקו"ש חיי"ט ע' 145 הערה 47
"ועד"ז אין הכרח מהכתוב "זה מזבח
לעולה לישראל" - כי דחז"ל כשנאמר "זה"
"זאת" (החודש הזה, זאת החי ועוד) - הוא
דיוק בהדבר עצמו ולא בנוגע למקומו וענין
שחוץ הימנו. וגם כאן הול"ל עדי"ז - שבא

ללמד שכל מזבח צ"ל כמזבח זה (רבו
ארכו כרחבו וכו' - ראה רמב"ם הל'
ביהב"ח פ"ב הי"ז. ועוד). ועפ"ז יומתק זה
שמביא בה"א הענין "ובמקדש (במקום
המזבח) נעקד יצחק כו' שנאמר כו" (ולא
דיו בהפסוק "זה מזבח לעולה לישראל") -
להוכיח שהכוונה בזה היא קביעת מקום
המזבח (ראה לקמן בפנים) כי מהלשון "וזה
מזבח לעולה" אין הכרח שקאי על קביעת
המקום, כנ"ל. ועי"פ הנ"ל מובן מה שהוצרך
הרמב"ם להוסיף לעיל (פ"א הי"ג) - בנוגע
לזה ש"אין שם בית כו' אלא בירושלים
בלבד כו" - ראי' ב' מהכתוב "זאת מנוחתי
עדי עד", ולא הסתפק בהראי' "ויואמר דויד
זה הוא בית ה' האלקים חה מזבח לעולה
לישראל" - כי מהפסוק "זה בית גו' וזה
מזבח גו" אין הכרח על קביעות מקום
הבית. וגם אין הכרח שמצד בחירה זו
"נאסרו כל המקומות" (כדלקמן בפנים).
ולכן מביא הכתוב "זאת (דוקא) מנוחתי עדי
עד". וראה בהנסמן לקמן הערה *57).

ומקורו דהרמב"ם** י"ל בכמה אופנים,
ומהם - במכש"כ וק"ו מפרט א' דהבנין
דאסור (הקרבה בהבית - ה"ז ג"כ פרט
דהבית (שצ"ל "מוכן להיות מקריבין כו"
- רמב"ם ריש הל' ביהב"ח) שבא בפועל).
ולהעיר ממדרש תהלים ד'.**

(* עייג"כ לשון הרמב"ם הל' ביאת מקדש
פ"ט הי"ד (ועד"ז בהל' מעשת הקרבנות
פי"ד ה"ז "כבר בארנו שהעושה בית חוץ
למקדש להקריב בו קרבנות אינו כבית
עבודה זרה והאומר הרי עלי עולה
שאקריבנה במקדש והקריבה בבית זה לא
יצא. שאקריבנה בבית זה והקריבה במקדש
יצא" עיי"ש) "מי שעבר ועשה בית חוץ
למקדש להקריב בו קרבנות לשם אינו
כבית ע"ז כו" וז"ל שם: "מי שעבר ועשה
בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנו לשם
אינו כבית עבודה זרה ואף על פי כן כל כהן
שמש בבית כזה לא ישמש במקדש לעולם.
וכן כלים שנשתמשו בהן שם לא ישתמשו
בהן במקדש לעולם אלא יגנזו. ויראה לי
שאם עבד כהן שמש שם במקדש לא
פסלי"

- דבפשטות כוונתו במ"ש ש"עבר ועשה בית כו' היינו (לא להאיסור דהקרבה חוץ למקדש, כ"א) האיסוד דעשיית בית חוץ למקדש.

אבל להעיר מפיה"מ להרמב"ם מנחות (פי"ג מ"י) ד"בית חונוי . . שעבר על מש"נ פן תעלה וכו'" ולא הזכיר דעבר על איסור עשיית בית חוץ למקדש. אבל - לא הזכיר ג"כ האיסור דעשיית בית תבנית היכל כו', אף שבית חונוי הי' "בצורת בית המקדש"

(פיה"מ שם וז"ל שם: "הכהנים ששמשו בבית חונוי לא ישמשו כו': שמעון הצדיק ע"ה שממנו קבלנו הכל כמו שבארנו בתחלת הספר הזה כשחננו ה' ארך ימים והשקט הניח שני בנים שם האחד חונוי ושם השני שמעי והוא הגדול אבל חונוי היה יודע יותר בענייני העבודה וצוה ע"ה למנות חונוי הקטן כ"ג תחתיו ופשט חונוי בגדי המעלה הזאת והלבישם לשמעני אחיו ומינהו כ"ג תחת אביו ואח"כ נתחרט על מה שעשה וחשב בלבו להרוג שמעי אחיו כדי שיחזור אל המעלה לפי שא"א לו לחזור כמו שידעת מיסודי תורתנו שכל העולה במעלה ממעלות התורה אין מורידין אותו לעולם אלא בסיבה שיתחייב מחמתה להורידו שמעלין בקדש ולא מורידין ולא יהיה כ"ג אלא אחד בכל העולם לפיכך ביקש תחבולות על שמעי אחיו ואמר לו בא ואלמדך סדר העבודה וארגילך בה הלביש אותו בגד שאין הכהנים רגילים ללבוש וחגר אותו המיין שאינו מן המלאכה הידועה וג"כ היתה צורת הבגד והמיין מאותן שלובשות הנשים באותו זמן והגיש אותו למזבח ללמדו איך יעבוד לא שיגיע בשום עבודה מן העבודות מפני שאסור בעבודה מחוסר בגדים כמו שהודעתך אח"כ הניח אותו וירד מאתו אל הכהנים שבמקדש ואמר אחי זה יש לו חשוקה שהוא מזנה עמה וזה הבגד שעליו הוא בגדה והמיין שלה מפני שנשבע לה שיום שיתמנה כ"ג שילבש בגדיה ויקרב בהן למזבח כדי שתכיר גודל אהבתו אותה והנה קיים לה מה שיעדה קפצו המון הכהנים להורגו מפני גודל העבירה הזאת שנעשית במקדש שבגדו וחשב אפודתו מעידים על מה שאמר אחיו

הפציר בהן שימתינו לו עד שידבר ולתת לו רשות לדבר עד שיקבלו דבריו ממנו והוא הגיד להן איך בא עליו אחיו בתחבולותיו וחקרו הענין תכלית החקירה ונתאמת שהוא נקי ושחונוי הוא העובר כדי שיתמנה כהן גדול והלעיג על המזבח ועל העבודה עד שעשה מה שעשה ויבקש ההמון להרגו ונמלט אל בית המלך ולא [היה] יכול להצילו מכל העם שהיו מבקשים אותו כל ישראל ויצא וברח מירושלים אל אלכסנדריא של מצרים ובנה בית באלכסנדריא בצורת בית המקדש ובנה מזבח והקריב עליו קרבנות לשם יתברך וכן אמרו בית חונוי לאו בית עבודת כוכבים הוא אלא שעבר על מה שנאמר פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה ונאספו עליו כת שקורין אותן קבטצר עם כל הנלוים אליהם וקרב אותן לעבודת השם ובאו אליו וגדל עניינו ביניהן ומנוהו כהן וכבדו אותו הבית והיו המצרים עובדים בו לשם ומקריבין קרבנות כפי מה שלמד אותן ונתקיים דבר השם ע"י ישעיה ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים וגוי ועמד הבית ההוא מאתים שנה והכל מודים שכל הקרבנות שקריבין בבית הזה והדומה לו אינו קרבן ובעלי חיים ששוחטים שם כאילו חונקים או נוחרים").

(** הטעם שמביא גם תיבת "לישראל" - י"ל עפ"י ש"ס זבחים (קטז, ב) ד"אין העכו"ם מצווין על שחוטי חוץ לפיכך כאו"א בונה לו במה לעצמו ומקריב עלי", ועיי"ש גם המאורע דאיפרא הורמיז כו' עם רבא - מעשה רב שמורים להם איך לבנות במה וז"ל שם בגמ': "אמר מר ועובדי כוכבים בזמן הזה רשאים לעשות כן מנא ה"מ דת"ר (ויקרא יז, א) דבר אל בני ישראל בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ ואין העובדי כוכבים מצווין על שחוטי חוץ, לפיכך כל אחד ואחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה א"ר יעקב בר אחא אמר רב אסי אסור לסייען ולעשות שליחותן אמר רבה ולאורינהו [להו] שרי, כי הא דאיפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא שדרה קורבנא לרבא שלחה ליה אסקוה ניהליה לשם שמים אמר להו לרב ספרא ולרב אחא בר הונא זילו ודברו תרי עולמי

גופים. ומה שאלי נמצא בכל ברית מילה, אי בקול ברמה שם שזהו רק ניצוצות לבד כו', הרי שהנפש מוגדר בגוף כו" עיי"ש.

סה"מ ה'ש"ת ע' 62 "דמשויז הרי א"א לנשמה אחת להתלבש בשני גופים וכדאי באד"ר שפעם לא בא אלי להאידרא ושאלו הרשב"י מדוע לא בא והשיב שהי צריך להציל את רב המנונא סבא וחבריו ולכבודו של רה"ס הי צריך להתלבש בגוף, ולכבודו של הרשב"י הי בא להאידרא מלובש בגוף וא"א לנשמה אחת להתלבש בשני גופים" **דמכיון שלהצלת רב המנונא בא אליהו (מלובש בגוף, ובמילא) עם העצמיות שלו אא"פ להיות אז במק"א, שהעצם אא"פ להיות בב' מקומות בב"א (משא"כ לברי"מ - שבא רק ניצוץ שלו).**

ועד"ד בעניננו: מכיון ד"זאת מנוחתי גו" - השראת עצם השכינה היא בירושלים בהר המורי', במילא אא"פ לבנות "בית לה" במק"א.

(***) ראה גם שקו"ט באוצר הספרי (להגר"מ זעמבא) "קדושת עבר הירדן" ועוד.

13) צ"ע בדפוסים הקודמים, כי הלשון בכ"מ הוא "דור דורים", אף שנמצא - אבל בנפרד - "קורא הדורות".

14) ראה דה"ב ג, א "ויחל שלמה לבנות את-ביתיה בירושלם בהר המוריה אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוס"י

(הובא לקמן רפ"ב דהל' ביהב"ח "המזבח מקומו מכון ביותר. ואין משנין אותו ממקומו לעולם. שנאמר (דברי הימים א כב א) זה מזבח לעולה לישראל. ובמקדש נעקד יצחק אבינו שנאמר (בראשית כב ב) ולך לך אל ארץ המריה. ונאמר בדברי הימים (דברי הימים ב ג א) ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוס"י עיי"ש).

גולאי וחזו היכא דמסקא ימא שירטון ושקלו ציבי חדתי ואפיקו נורא ממרא חדתא ואסקוה ניהליה לשם שמים, א"ל אביי כמאן כר"א בן שמוע דתניא ר' אלעזר בן שמוע אומר מה מזבח שלא ישתמש בו הדיוט אף עצים שלא ישתמש בהן הדיוט והא מודה ר"א בן שמוע בבמה עיי"ש

(וכפסק הרמב"ם סוף הל' מעה"ק "השוחט קדשי נכרים בחוץ חיב. וכן המעלה אותן בחוץ. והנכרים מתרין להקריב עולות לשם בכל מקום. והוא שיקריבו בבמה שיבנו. ואסור לסיען ולעשות שליחותן שהרי נאסר עלינו להקריב בחוץ. ומתר להורות להם וללמדם היאך יקריבו לשם האל ברוך הוא").

ולכן מדגיש הרמב"ם שהאיסור הוא רק "זה מזבח לעולה) לישראל".

(***) ע"ד המבואר בכ"מ (נצו"א לזח"ג קמד, ב "ואע"ג דנמצא בכל ברית מילה של כל ישראל שם שולח ניצוץ אחד אבל לרב המנונא ובאידרא היה צריך בכל בחינותיו".

המשך תרס"ו ע' קעח "אמנם באור וחיות הנפש, הרי העצם מוגדר בהתפשטות, דכאשר מחי גוף זה, א"א להחיות גוף אחר, וכידוע במ"ש בזהר, שהרשב"י שאל מאלי מפני מה לא הי בהאדרא, וא"ל מפני שהי צריך להציל רהמ"ס וחבריו, ופי בקול ברמה, שזהו לפי שהי צריך להתלבש בגוף בשביל כבודו של רהמ"ס, וממילא א"א להיות בגוף אחר, כי נפש א' א"א להתלבש בב' גופים, ומה שאלי נמצא בכל ב"מ בכמה מקומות בשעה א', זהו ניצוצות ממנו כו'. הרי שהנפש מוגדר בהגוף כו" עיי"ש.

המשך תער"ב פנ"ו "אך הנפש הוא מוגדר בגוף דכשמחי גוף זה אינו יכול להחיות גוף אחר, וכדאי בזהר שהרשב"י שאל מאלי למה לא הי בהאדרא והשיב לו שהי צריך להציל את רהמ"ס וחבריו, ואי בקול ברמה משום דלכבודו של רהמ"ס הי צריך להתלבש בגוף וכן לכבודו של הרשב"י הי צ"ל בגוף, וא"א לנפש אחת להיות בשני

תענית טז, א "מאי הר המוריה, פליגי בה רבי לוי בר חמא ורבי חנינא. חד אמר: הר שיצא ממנו מורא לישראל, וחד אמר: הר שיצא ממנו מורא לאומות העולם".

ובב"ר ס"פ וירא (פנ"ה, ז) "אמר רבי לוי בר חיתא, שני פעמים כתיב לך לך, ואין אנו יודעים אי זה חביבה אם הראשונה אם השנייה, מן מה דכתיב ולך לך אל ארץ המריה, הוי שניה חביבה מן הראשונה. ולך לך אל ארץ המריה, רבי היא רבה ורבי ינאי, חד אמר למקום שהוראה יצאה לעולם, ואוחרנא אמר למקום שיראה יצאה לעולם. דכותה דביר, רבי היא ורבי ינאי, חד אמר ממקום שהדברות יוצאות לעולם, וחד אמר ממקום שהדבור יוצא לעולם. דכותה ארון, רבי היא ורבי ינאי, חד אמר למקום שהאורה יוצאה לעולם, וחד אמר מקום שיראה יוצא לעולם. אמר רבי יהושע בן לוי שמשם הקדוש ברוך הוא מורה לאמות העולם ומורידם לגיהנם. רבי שמעון בן יוחאי אמר למקום שהוא ראוי כנגד בית המקדש למעלה. רבי יודן אמר למקום שיהא מראה לך. רבי פינחס אמר לאתר מרותא דעלמא. רבנן אמרי למקום שהקטרת קרבין, היאך מה"עיי"ש.

פנ"ו, י "אברהם קרא אותו יראה, שנאמר: ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה. שם קרא אותו שלם, שנאמר (בראשית יד, יח): ומלכי צדק מלך שלם, אמר הקדוש ברוך הוא אם קורא אני אותו יראה כשם שקרא אותו אברהם, שם אדם צדיק מתרעם, ואם קורא אני אותו שלם, אברהם אדם צדיק מתרעם, אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם, יראה שלם, ירושלים. רבי ברכיה בשם רבי חלבו אמר עד שהוא שלם עשה לו הקדוש ברוך הוא סכה והיה מתפלל בתוכה, שנאמר (תהלים עו, ג): ויהי בשלם סכו ומעונתו בציון, ומה היה אומר יהי רצון שאראה בבנין ביתי. דבר אחר, מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא בית המקדש חרב ובנוי חרב ובנוי, שנאמר: שם המקום ההוא ה' יראה, הרי בנוי, היך מה דאת אמר (דברים טז, טז): שלוש פעמים בשנה יראה" עיי"ש

עה"פ (וירא כב, ב "ויאמר קחינא אתיבנדך אתיחידך אשר-אהבת אתי-צחק ולך-לך אל-ארץ המריה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך". **שם, יד** "ויקרא אברהם שם-המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה") **ארץ המורי' גו', בהר הוי' יראה.**

(15) תהלים קלב, יד "זאת-מנוחתי עדיעד פה-אשב כי אותיה".

(16) ש"ב ז, ו "כי לא ישבתי בבית למיזם העלתי את-בני ישראל ממצרים ועד היום הזה ואהיה מתהלך באהל ובמשכן".

(17) הל' ביהב"ח פ"ו הי"ד-ט"ז "כל מקום שלא נעשה בכל אלו וכסדר הזה אין קדוש גמור. וזה שעשה עזרא שתי תודות זכרון הוא שעשה לא במעשיו נתקדש המקום שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותמים. ובמה נתקדשה בקדשה ראשונה שקדשה שלמה שהוא קדש העזרה וירושלים לשעתן וקדשן לעתיד לבוא: לפיכך מקריבין הקרבנות כלן אף על פי שאין שם בית בנוי. ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אף על פי שהיא חרבה ואינה מקפת במחצה ואוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים אף על פי שאין שם חומות שהקדשה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא: ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדשה ראשונה קדשה לעתיד לבוא. ובקדשת שאר ארץ ישראל לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא. לפי שקדשת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה. והרי הוא אומר (ויקרא כו לא) "והשמותי את מקדשיכם" ואמרו חכמים אף על פי ששוממין בקדשתן הן עומדים אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל. וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדשת עזרא השניה הוא מקדש היום ואף על פי שנלקח הארץ ממנו וחיב

בשביעית ובמעשרות על הדרך שבארנו בהלכות תרומה".

למנוחה; מה מנוחה יש אחריה היתר אף נחלה יש אחריה היתר".

וראה מו"ק (ט), א "מאי דרוש, אמרו, קל וחומר ומה משכן, שאין קדושתו קדושת עולם וקרבתו יחיד דוחה שבת דאיסור סקילה, מקדש, דקדושתו קדושת עולם, וקרבתו צבור, ויום הכפורים דענוש כרת לא כל שכן" עיי"ש.

זבחים קיט, א "ת"ר כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים, ואומר (ירמיהו יב, ח) היתה לי נחלתי כאריה ביער ואומר (ירמיהו יב, ט) העיט צבוע נחלתי לי העיט סביב עליה דברי רבי יהודה, ר"ש אומר מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה ואומר (תהלים קלב, יד) זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויטיה ואומר (תהלים קלב, יג) כי בחר ה' בציון אוה למושב לו, בשלמא למ"ד מנוחה זו שילה היינו דכתיב אל המנוחה ואל הנחלה אלא למ"ד מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה אל הנחלה ואל המנוחה מיבעי ליה הכי קאמר לא מיבעיא מנוחה דלא מטיתו אלא אפילו לנחלה נמי לא מטיתו, תנא דבי רבי ישמעאל זו וזו שילה רבי שמעון בן יוחי אומר זו וזו ירושלים" עיי"ש.

ועד"ז שבועות טז, ב "וקראי מיתרי הא מיצרך צריכי דתניא ר' אלעזר אומר אם נאמר משכן למה נאמר מקדש ואם נאמר מקדש למה נאמר משכן אילו נאמר משכן ולא נאמר מקדש הייתי אומר על משכן יהא חייב שהרי משוח בשמן המשחה ועל מקדש לא יהא חייב ואם נאמר מקדש ולא נאמר משכן הייתי אומר על מקדש יהא חייב שהרי קדושתו קדושת עולם ועל משכן לא יהא חייב לכך נאמר משכן לכך נאמר מקדש" עיי"ש: **משכן שאין קדושתו קדושת עולם . . מקדש שקדושתו קדושת עולם.**

20) ראה יב, ט "כי לא־באתם עד־עתה אל־המנוחה ואל־הנחלה אשר־ה' אלקיך נתן לך".

18) ראה בחיי דלעיל הערה 7. וראה מדבר קדמות (מע' מ' אות מג) שלפי האמת המקדש נבלע בארץ, נגז, עיי"ש וז"ל שם: "מקדש שחרב כתב בספר עמודיה שבעה ריש עמוד ג' סימן י"ד משם ס' היכלות שלפי האמת לא נחרב המקדש אלא שלח הקדוש ברוך הוא מלאכים והביאו לבנים ועפר ומשרפות סיד ממקום אחר להשביע עינו של אותו רשע להחריב המקדש והמקדש עצמו נבלע בארץ: והרמ"ע זצ"ל כתוב במאמר חקור דין חלק א' פ' כ"ו שהמקדש נגזז כי נסתלקו אבני קדש בנס להתנוסס במקום שאין היד שולטת והבית הזה יהיה עליון כמשמעו והאריך בזה ע"ש. ודברי הזהר פ' פקודי דף ר"מ הם על אבנין דיסודי ציון וירושלים ויסודי ביתא אלא דכתב שם הרמ"ע דק"ו למקדש עצמו. ובמ"א כתבתי בעניותי בזה".

21) בזבחים שם (וכן בספרי עה"פ ראה שם) פלוגתא בדבר, וכדלקמן בפנים - אבל כ"ה סתימת הש"ס מגילה שם. סתם משנה זבחים (קיב, ב): "באו לשילה . . והיא היתה מנוחה . . באו לירושלים . . והיא היתה נחלה". פרש"י עה"ת עה"פ - פשוטו של מקרא.

22) ראה לקו"ש חיי"א ע' 177 הערה 15 "כמ"ש (ש"ב ז, ו) "ואהי מתהלך באהל ובמשכן", וגם תיבת "באהל" קאי על משכן שילה, כדמוכח מזה פרש"י (שם) מעתיק מן הכתוב התיבות "באהל (ובמשכן)" ומפרש: "משכן שילה לא היתה בו תקרה אלא בית של אבנים מלמטן ויריעות מלמעלן". וגם לפי המפרשים ש"באהל" קאי על המשכן שבמדבר ("ובמשכן" קאי על שילה), ג"כ מובן שמשכן שילה לא הי' בית קבוע להשראת השכינה, כמ"ש בתחלת הכתוב שם "כי לא ישבתי בבית למיום העלותי את בניי ממצרים ועד היום הזה". ועפ"ז מובן הכרחו של פרש"י לפרש בפ' ראה (יב, ט)

19) מגילה י, א "דכתיב כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, מנוחה זו שילה, נחלה זו ירושלים. מקיש נחלה

שנה שכבשו ושחלקו. ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים ופרשו יריעות המשכן עליו ולא היתה שם תקרה עיי"ש.

(27) משא"כ לפני"ז במדבר כו'.

(28) זח"ג רכא, א "ומדארגיזו קמיה במדברא, מיתו, ואכנס לון קודשא בריך הוא לבנייהו בארעא. (אוליפו עובדיהון) וביתא אתבני על ידא דבר נש, ובגין כך לא אתקיים. ושלמה הוה ידע, דבגין דהאי עובדא דבר נש לא יתקיים, ועל דא אמר, (תהילים קכ"ז: א') אם יי לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, דהא לית ליה ביה קיומא. ביומוי דעזרא, גרם חטאה, ואצטרכון אינון למבני, ולא הוה ביה קיומא. ועד כען, בניינא קדמאה דקודשא בריך הוא, לא הוה בעלמא, ולזמנא דאתי כתיב, (תהילים קמ"ז: ב') בונה ירושלם יי, איהו ולא אחרא. ובניינא דא אנון מחכאון, ולא בניינא דבר נש, דלית ביה קיומא כללי".

ועד"ז שם ח"א כח, א "ועלה אתמר (זכריה ב': ט') ואני אהיה לה נאם יי חומת אש סביב. ובגין דא בטורא דא אתבני בי מקדשא. על ידא דקודשא בריך הוא יהא קיימא (מ"י דף קי"ט) לדרי דרין. ועליה אתמר (חגי ב': ט') גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. דקדמאה אתבני על ידא דבר נש והאי על ידא דקודשא בריך הוא. ובגין דא (תהילים קכ"ז: א') אם הי לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו".

(29) ראה יב, יא "והיה המקום אשר יבחר ה' אלוקיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כלאשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדרו לה".

ספרי "והיה המקום אשר יבחר ה' א- להיכם לשכן שמו שם. עולותיכם, עולת יחיד ועולת צבור. וזבחיכם, זבחי שלמי יחיד וזבחי שלמי צבור. רבי אומר: אם נאמר למעלה, למה נאמר למטה? ראשונה לענין שילה, שניה לענין ירושלים"

עה"פ "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה" ש"מנוחה" "זו שילה" ו"הנחלה" "זו ירושלים" - אף שבגמ' (זבחים קיט, א) ארבע דעות בדבר - כי "נחלה" הו"ע ירושה וקביעות, משא"כ "מנוחה" אפ"ל גם בדרך עראי (ע"ד פרש"י בראשית ב, ב)."

(23) זבחים שם. ספרי שם.

(24) ובפרט - להדיעה (זבחים שם) דשניהם בשילה או בירושלים. וראה אוה"ת ויצא קפו, א "וביאור הענין דהנה כתיב בפי ראה י"ב ט' כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה. ופרש"י אל המנוחה זו שילה. נחלה זו ירושלים. וכ"ה במשנה פב"ת דזבחים דקיי"ב ע"ב באו לשילה כו' והיא היתה מנוחה כו' באו לירושלים והיא היתה נחלה. ובגמרא שם דקיי"ט ע"א פליגי בזה ריה"ו ור' שמעון. ריה"ו ס"ל כנ"ל במתניחן. ור' שמעון ס"ל מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה. ומביא ראה מפסוק זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתה. תלים סי' קל"ב י"ד. ואומר כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. שם סי' י"ג. והזהר כאן דמפרש קומה ה' למנוחתך דהיינו דוד זמין ליה שהוא בבנין בהמ"ק בירושלים. לכאורה זהו כשטת רשב"י שם דירושלים נקרא מנוחה. אך אפ"ל דאתיא ככולי עלמא. כי י"ל בכלל נחלה הוא ג"כ מנוחה כמו בכלל מאתים מנה" עיי"ש בארוכה. ועוד.

(25) ברכות נז, ב "שלשה משיבין דעתו של אדם, אלו הן קול, ומראה, וריח. שלשה מרחיבין דעתו של אדם, אלו הן, דירה נאה, ואשה נאה, וכלים נאים" עיי"ש.

(25*) להעיר מהחילוק בין (שימוש ב) כליו של מלך - משא"כ בארמון המלך. ויש עוד דוגמאות בהלכה.

ובתורת החסידות להעיר מענין דלבוש (לכבוד ולתפארת) ובית - מקיף הקרוב ומקיף הרחוק.

(26) הל' ביהב"ח פ"א ה"ב "כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה

32) כמש"נ (בהעלותך יב, ז "לאיכן עבדי משה בכליביתי נאמן הוא") **"בכל ביתי נאמן הוא". ראה בארוכה המשך תרס"ו ע' שיז ואילך** "ונשמות אלו הן הנקי עובדי הוי בכלל, שלמעלה מעובד אלקים בכלל. דעובד אלקים בכלל זהו היראה ואימה יתירה בקבלת עומ"ש באמת כנ"ל (בד"ה ומקנה רב), ועובד הוי הוא רק מצד האהבה וההתקשרות האמיתית, ע"כ ישליך נפשו מנגד, ויהי לעבד נאמן לשרתו בכל מיני שירות. וכמו אליעזר עבד אברהם כו', שהכיר מעלת ומדריגת אברהם שהוא נעלה מאד, ומשו"ז מסר אי"ע לעבד אליו כו' . . וכך היי משה נקרא עבד הוי דוקא, והוא שאמר לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא כו', שזהו כעבד הנאמן בבית ובכל אשר לו, שנמסר הכל לידו מכל הון ביתו, היינו דכל סדר ההשתל' ניתן ע"י להמשיך בהם תוס' אורות כו', שהוא כבעה"ב עצמו, ועושה ומצליח להביא תוס' ברכה כו' וכענין ועתה יגדל נא כח אד', בחי' הגדלת כח כו', וכמ"ש במ"א עיי"ש בארוכה.

33) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 233 ואילך. ח"ט ע' 4-323. ועייג"כ המשך הנ"ל ע' שכו-ז "וכמו"כ הוא ברוחניות, דבעבד פשוט שעבודתו הוא בעול מצד היראה דעומ"ש שעליו, הנה הנח"ר והעונג שלמעלה זהו עצמו נח"ר שלו, אבל בהעבד הנאמן שעבודתו מצד האהבה וההתקשרות, ובכדי לעשות נח"ר למעלה כו', הנה הנח"ר שמקבל הוא מזה הי"ז נח"ר שלו כו'. ונמצא, דעבד נאמן יש לו עונג בעבודתו, שהוא תענוג שלו כו', וא"כ הרי אין זה ביטול כל עצמותו לגמרי מכל וכל, ויכול להיות בזה שינוים כו' . . מה שאין כ"ז בהעבד הא', שעושה רק מהעול והיראה שעליו, ואין בזה שום שינוי כלל כו'. ועוד יש ייתרון מעלה בעבודת העבד הפשוט, שבעבודה זו יש ביטול כל המהות של העבד הזה, שאין לו מקום ומציאות בפ"ע כלל וכלל, כי נקנה ונרצע לעבד לעולם, ולכך מבטל כל עצמותו ומהותו לעבודה זו, והעיקר הוא מפני שהעבודת שלו הוא מצד קבלת עול שלו, ומזה מתבטל כל עצמותו לגמרי . . ובזה יובן שיש בזה עוד מעלה גדולה מאד, דמאחר שהעבד אינו מהות

ופרש"י שם ד"ה והיה המקום וגו': בנו לכם בית הבחירה בירושלים, וכן הוא אומר בדוד "ויהי כי ישב המלך בביתו והי' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה אנכי יושב בבית ארזים, וארון האלקים ישב בתוך היריעה".*

וכמש"נ (תהלים שם, יג-יד "כיבחר ה' בציון אוה למושב לו: זאת מנוחתי עדיעד פה-אשב כי אותיה") **"בחר ה' בציון גו' פה אשב גו'".**

וראה פיה"מ להרמב"ם זבחים קיב, ב ("באו לירושלים כו'") וז"ל שם: "באו לירושלים נאסרו הבמות ולא היה להם עוד היתר כו': נקרא ירושלים נחלה להבאת קדושתה ועמידתה לעולם ועליה אמר הנביא ונחלתו לא יעזוב לפי שאמר בתחלת דבריו שהשם בחר בירושלים לשכינתו ובחר בישראל לסגולתו [יתברך] אח"כ אמר שהקב"ה ישמור העם הזה אשר בחר בו במקום ההוא אשר בחר בו ג"כ שנאמר כי בחר ה' בציון וגו' כי יעקב בחר לו יה וגו' כי לא יטוש ה' את עמו וגו' וביאר גודל מעלתה ואמר זאת מנוחתי עדי עד וגו'. וענין לפנים מן הקלעים לפנים מכותלי העזרה כמו שבארתי פעמים רבות". **ועוד. וראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 140 ואילך (ושם ע' 145).**

(* **אלא שבכללות מתאים לשון זה גם על משכן שילה וכמש"נ (ראה שם, ה** "כי אם- אליהמקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את-שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה". **רש"י שם ד"ה** לשכנו תדרשו: זה משכן שילה. **ספרי ורש"י שבפנים ההערה)** "המקום אשר יבחר ה"א גו' לשום את שמו שם". **ובספרי תבוא (כו, ב):** "המקום אשר יבחר ה"א בו זה שילה ובית עולמים". **וראה בארוכה ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג מ"ע פד-פה** [אינו נעתק מפני האריכות].

30) נסמן לעיל הערה 17.

31) תרומה כה, ח "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

לעצמו כלל, אלא הוא כרכושו וקנינו כשורו וכה"ג, נמצא, דמה שהעבד עושה ה"ה כמו שהאדון בעצמו עושה, ע"כ הברכה שיש במעשה ידיו יערב לו לאדון ביותר, כמו שהי' האדון בעצמו עושה מלאכה ביגיע כפיו והי' מצליח מלאכתו מאד" עיי"ש בארוכה. ועוד.

וראה בענייננו פרש"י בהעלותך (שם, ח"ה) פה אל"פה אדבר"בו ומראה ולא בחידת ותמנת ה' יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה"(: **ועבד מלך מלך** וז"ל שם ד"ה בעבדי במשה: אינו אומר בעבדי משה, אלא בעבדי במשה, בעבדי אע"פ שאינו משה, במשה אפלו אינו עבדי כדאי הייתם לירוא מפניו, וכל שכן שהוא עבדי, ועבד מלך מלך, והיה לכם לומר אין המלך אוהבו חנם, ואם תאמרו איני מכיר במעשיו זו קשה מן הראשונה.

(34) רשב"א קדושין כג, ב "אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה. יש מדקדק מכאן דאדון שנתן מתנה לעבדו קנה העבד. ואין האדון אוכל פירות כאשה, מדאמרין בפרקי חזתן (נא, א) הנותן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות שהרי השוו כאן העבד והאשה, וזה אינו, דבהדיא אמרינן בפרק השולח (גיטין מב, א) גבי הכותב נכסיו לשני עבדיו דאם אמר חצי חצי אף עצמו לא קנה, כלומר דהוא אינו משוחרר, וכיון שכן אינו יכול לשחרר את חברו שלא קנאו, דאין לו יד לקבל מתנה מיד רבו. ועוד דהא אמרינן לעיל דהמקבל גיטו מיד רבו משום דגיטו וידו באין כאחד, דאלמא בעודו עבד אין לו יד ואפילו לקבל מיד רבו, דאם אית ליה מה צריך לטעם זה, אפילו תמצא לומר אין גיטו וידו באין כאחד מכל מקום יד יש לו לקבל מתנה מיד רבו. ועוד דאמרין בירושלמי (פ"א שלהי הלכה ג) פשיטא שהעבד מקבל מתנה (לאחר) מאחר לאחר מאחר לרבו, מרבו לעצמו לא, מאחר לעצמו מחלוקת ר' מאיר ורבנן, ודאמרין הכא אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה לא להשוותן לגמרי בא, ותדע דהא כשתמצא לומר שאין קנין לעבד בלא רבו, היינו שאין לו קנין כלל לא גוף ולא פירות והכל לרבו,

מה שאין כן באשה שאין לו בו אלא אכילת פירות בלבד וילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות, וכדאמרין בגמרא דבני מערבא פרק מציאת האשה לבעלה (כתובות פ"ו ה"א) מה טעם מציאת האשה לבעלה אמר ר' יוסי שלא תהא אשה מברחת זהובים משל בעלה ואומרת מציאה מצאתי, הגע עצמך שנתן לה אחר מתנה קול יוצא למתנה ואין קול יוצא למציאה, אלמא מתנה אינה כמציאה שהכל לבעל, וגרסינן נמי בירושלמי (שם) אף על גב דעבד ר' מאיר עבד כרבו וזכתה אשה זכה בעלה מודה שאין לבעל אלא אכילת פירות בלבד. ומה שפירש כאן רש"י דאשה כעבד הואיל ובעלה זכאי במעשה ידה ובמציאתה, לא להשוות מתנה למציאה לגמרי פירש כן".

(35) פסחים פח, ב "האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח. . שחח מה אמר לו רבו כיצד יעשה. . שחח מה שאמר לו רבו וכו', שלי? מה שקנה עבד קנה רבו".

קדושין שם "ובלבד שיהא הכסף משל אחרים: נימא בהא קמיפלגי דר' מאיר סבר אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה ורבנן סברי יש קנין לעבד בלא רבו ויש קנין לאשה בלא בעלה".

(36) שבת ל, א "כשבנה שלמה את בית המקדש, ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים. דבקו שערים זה בזה. אמר שלמה עשרים וארבעה רננות, ולא נענה. . חזר ואמר שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה, ולא נענה. כיון שאמר ה' אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך, מיד נענה" עיי"ש.

סנהדרין קז, ב "בשעה שבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים דבקו שערים זה בזה אמר עשרים וארבעה רננות ולא נענה אמר (תהלים כד, ז) שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי זה מלך הכבוד ה' עוז וגבור ה' גבור מלחמה ונאמר (תהלים כד, ט) שאו שערים ראשיכם

38) ל' המדרש - במדב"ר שם.

39) עייג"כ המשך הנ"ל ע' שיג "וכמו"כ הוא בעבודה, שאינו לוקח לעצמו מאומה מעבודתו התמימה, כי אינו בשביל עצמו, כ"א הנח"ר הוא לאדונו כו', ומ"מ ה"ה משתדל מאד בעבודתו, וישים נפשו כשור לעול. . ואין לו מציאות ומהות בפ"ע כלל. ולכך, עבד כזה אין לו רק לעשות מה שמוטל עליו בעול לבד, ואין לו שמחה ועונג כלל בעבודתו, אדרבה, הוא תמיד בשפלות ונבזה בעיניו, בלי מהות יש ודבר כלל. . וזהו אל תהיו כעבדים המשמשין ע"מ לקבל פרס, אלא שאינו מקבל לעצמו כלום, כ"א הכל לרבו כו'. ועל בחי' עבד כזה אמר דוד שמח נפש עבדך כו', כי עבד כזה צריך שישמחנו האדון, כי אין לו שמחה ועונג בעבודתו ויגיעתו כלל וכלל, ולכך אמר שמח נפש עבדך כו'. . כי אליך ה' נפשי אשא, שהוא מס"נ לקבל עליו עול כזה, להשליך נפשו לגמרי, לבטל כל רצונו וטבעו, לייגע כל נפשו בעבודה, שזהו כמי שנושא את נפשו ממש, ומוסר אי"ע בכל כו', להיות נרצע לעבד לעולם כו'".

40) נסמן לעיל הערה 8. וראה פס"ר פ"ב, ו דבר אחר מזמור שיר חנוכת הבית לדוד כתב אחד אומר האתה תבנה לי הבית (שמואל ב' ז' ה') וכתוב אחד אומר לא אתה תבנה לי הבית (דה"א = דברי הימים א' = י"ז ד') מהו כך היאך אני מקיים שני הכתובים אלא לא אתה תבנה לי הבית שאין אתה בונה אותו האתה תבנה שבנך יבנה אותו [אתה הקדמת כבודך לכבודי שמשראית עצמך יושב בבית ארזים תבעת בנין בית המקדש אבל שלמה בנך מקדים כבודי לכבודו שנאמר ובשנה האחת עשרה וגו' כלה הבית (מלכים א' ו' ל"ח) ואחר כך ואת ביתו בנה שלמה (שם /מלכים א' / ז' א'). דבר אחר האתה תבנה שאתה מיסדו לא אתה תבנה שאין אתה משכללו]. ד"א לא אתה תבנה שאין אתה בונה אותו האתה תבנה [שהוא נקרא על שמך] שאילולי אתה לא ירדה האש כיצד אלא כיון שנבנה כמה תפילות סדר שלא ירדה האש (ד"א האתה תבנה שאתה מיסדו לא אתה תבנה שאין אתה משכללו) א"ר חלבו בשם דבי רבי

ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד וגו' ולא נענה, כיון שאמר (דברי הימים ב' ו, מב) ה' אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דויד עבדך מיד נענה באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדירה וידעו כל ישראל שמחל לו הקב"ה על אותו העון".

מדרש תהלים מזמור כד "שאו שערים ראשיכם. את מוצא בשעה שבנה שלמה בית המקדש בקש שלמה להכניס את הארון והיה השער קטן חמש אמות ארכו ושתים וחצי רחבו. והארון הזה אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו. וכי לא היה אמה וחצי נכנסת בתוך שתים וחצי. אלא באותה השעה דבקו שערים זה בזה ואמר שלמה עשרים וארבע רננות ולא נענה. חזר ואמר שאו שערים ראשיכם ולא נענה. כיון שאמר (דברי הימים-ב ו מב) ה' אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך. מיד נענה ונשאו שערים ראשן ונכנס הארון וירדה אש מן השמים" עיי"ש.

במדב"ר פי"ד, ג "ביום השביעי וגו', הדא הוא דכתיב (תהלים כד, ז): שאו שערים ראשיכם וגו', את מוצא בשעה שבנה שלמה את בית המקדש בקש להכניס את הארון לבית קדשי הקדשים, ובאותה שעה דבקו שערים זה בזה, אמר שלמה עשרים וארבע רננות, מן פסוק (דברי הימים ב' ו, יח): כי האמנם ישב אלקים וגו', עד (דברי הימים ב' ו, מא): ועתה קומה ה' אלקים לנוחך אתה וארון עזך וגו', עשרים וארבעה פסוקים ולא נענה, חזר ואמר: שאו שערים ראשיכם והנשאו וגו', ולא נענה, חזר ואמר (תהלים כד, ט): שאו שערים ראשיכם ושאו וגו', ולא נענה, וכיון שאמר (דברי הימים ב' ו, מב): ה' אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דויד עבדך, מיד נענה ונשאו שערים ראשיהם ונכנס הארון, ושרתה השכינה בבית, וירדה האש מן השמים, שכן כתיב אחריו (דברי הימים ב' ז, א): וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה מהשמים ותאכל העלה והזבחים וכבוד ה' מלא את הבית" עיי"ש בארוכה. ועוד.

37) דה"ב ו, מב "ה' אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דויד עבדך".

שילא [הלך] והביא ארונו של דוד אביו אמר לו רבון העולמים אם אין לי מעשים עשה בשביל חסדיו של דוד אבי מיד ירדה האש כמה שכתב ה' האלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך (דהיי"ב = דברי הימים ב' = ו' מ"ב) מה כתב אחריו וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה וגוי' (שם / דברי הימים ב' / ז' א') ואם אין אתה למד מכאן שהביא שלמה ארונו של דוד מן קברו א"ר ברכיה בשם ר' חלבו בשם דבי רבי שילא כתוב מלא הוא ארוממך ה' כי דליתני וגוי' ה' העלית מן שאול חיי (תהלים ל' ב' ודי') לפיכך אמר שלמה הואיל ובזכות דוד אבי עשה הקדוש ברוך הוא הריני אומר שירת חנוכת הבית לשמו מזמור שיר חנוכת הבית לדוד" עיי"ש.

מדרש תהלים מזמור סב בסופו "לך ואמרת אל עבדי אל דוד האתה תבנה לי בית. וכתוב אחד אומר (דברי הימים א יז ד) לא אתה תבנה לי בית לשבת. היאך יתקיימו שני כתובים הללו. אלא לא אתה תבנה לי בית אלא שלמה בנך יבנה אותו. האתה תבנה לי בית שעל שמך אני קורא אותו. שנאמר (תהלים ל א) מזמור שיר חנוכת הבית לדוד. ובשביל ששפכת דמים הרבה איני יכול לבנותו על ידך אלא על שמך מאחר שנצטערת. כיון ששמע דוד כך נתיירא ואמר הרי נפסלתי מלבנות בית המקדש. א"ר יהודה ב"ר אלעאי אמר לו הקב"ה אל תירא. חייך כל הדמים ששפכת כאיל וצבי הן לפני. שנאמר בהן (דברים יב כד) על הארץ תשפכנו כמים. אמר לפניו אם כן למה איני בונה אותו. אמר לו גלוי וידוע לפני שישאל עתידים לחטוא ואני מפיג בו חמתי וישראל נצולין. ואם אתה בונה אותו הרי הוא קיים ואינו חרב לעולם. אמר לו והרי הוא יפה. אמר לו מוטב שאפיג בו חמתי ומחייבו והן נצולים. הדא הוא דכתיב (איכה ב ד) דרך קשתו כאויב. אמר לו ואף שאין אתה בונה אותו הואיל וחשבת לבנותו על שמך אני קורא אותו. שנאמר (תהלים ל א) מזמור שיר חנוכת הבית לדוד. לשלמה אינו אומר אלא לדוד. ללמדך שכל מי שחושב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה המקום מעלה עליו כאלו עשאה" עיי"ש.

יל"ש ש"ב רמז קמה "האתה תבנה לי בית וכתוב לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת כיון ששמע דוד כך נתיירא אמר הרי נפסלתי מלבנות בית המקדש. א"ר יהודה ב"ר אלעאי אמר לו הקב"ה דוד אל תירא חייך כי הם לפני כצבי וכאיל לכך נאמר שפכת ארצה ואין ארצה אלא צבי ואיל שנאמר על הארץ תשפכנו כמים. ד"א חייך הם לפני כקרבנות דכתיב כי דמים רבים שפכת לפני ואין לפני אלא קרבן שנאמר ושחט את בן הבקר לפני ה'. אמר לו ואם כן למה איני בונה אותו, אמר לו הקב"ה שאם אתה בונה אותו הוא קיים ואינו חרב, אמרו לו והרי יפה א"ל הקב"ה גלוי וצפוי לפני שהם עתידים לחטוא ואני מפיג חמתי בו ומחריבו והם נצולין שכן כתיב באהל בת ציון שפך כאש חמתו, אמר לו הקב"ה חייך הואיל וחשבת לבנותו אע"פ ששלמה בנך בונה לשמך אני כותבו מזמור שיר חנוכת הבית לדוד" עיי"ש.

הובא באוה"ת ואתחנן ע' סה. צב [נעתק לעיל הערה 8].

41) תהלים שם. וכראיית ר"ש (זבחים וספרי דלעיל הערה 23) ד"מנוחה זו ירושלים". וראה אוה"ת שצויין לעיל הערה 24.

42) בשלח טו, יז "תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך".

מכילתא "מקדש ה' כוננו ידיך, חביב בית המקדש לפני הקב"ה שכשברא הב"ה את עולמו לא בראו אלא בידו אחת שני אף ידי יסדה ארץ (ישעיה מח) וכשבא לבנות בית המקדש כביכול בשתי ידיו שני מקדש ה' כוננו ידיך אימתי תבנהו בשתי ידיך. משל ללסטים שנכנסו לפלטרין של מלך בזוז נכסיו והרגו פמליא של מלך והחריבו פלטרין של מלך לאחר זמן ישב המלך עליהם בדין תפש מהם הרג מהם צלב מהן וישב בפלטרין שלו ואחר כך נתודעה מלכותו בעולם לכך נאמר מקדש ה' כוננו ידיך"

ופרש"י שם ד"ה מקדש ה' : הטעם עליו זקף גדול, להפרידו מתבת השם שלאחריו, המקדש אשר כוננו ידיך ה'. חביב בית המקדש, שהעולם נברא ביד אחת, שנאמר "אף ידי יסדה ארץ" (ישעיהו מ"ח), ומקדש בשתי ידיים, ואימתי יבנה בשתי ידיים? בזמן ש"ה' ימלך לעלם ועד" – לעתיד לבא שכל המלוכה שלו.

וראה תנחומא סוף פרשתנו "וכדברי רבי שמואל בר נחמני שאמר, שנעשה המשכן בשלשה חדשים. למה לא עמד מיד. אלא מפני שחשב הקדוש ברוך הוא לערב שמחת המשכן בשמחת היום שנולד בו יצחק אבינו, לפי שבאחד בניסן נולד יצחק. אמר הקדוש ברוך הוא, הריני מערב שמחתכם שמחה בשמחה. והיו ליצני הדור מרננין ומהרהרין ואומרין למה נגמרה מלאכת המשכן ואינו עומד מיד. ולא היו יודעים מחשבתו ועצתו של הקדוש ברוך הוא. ועל זה אמר המלך דוד, כי שמחתני ה' בפעלך במעשי ידיך ארנן (תהלים צב, ה). כי שמחתני ה' בפעלך, זה אהל מועד. במעשי ידיך ארנן, זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו".

רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א וז"ל בגמ' שם "דאיבני אימת, אילימא דאיבני בשיתסר הרי התיר האיר מזרח אלא דאיבני בחמיסר מחצות היום ולהלן תשתרי דהא תנן הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין ב"ד מתעצלים בו, לא צריכא דאיבני בליליא, אי נמי סמוך לשקיעת החמה"

ופרש"י ד"ה אי נמי: דאיבני בחמיסר סמוך לשקיעת החמה והיא היא ואי קשיא דבלילה אינו נבנה דקי"ל בשבועות (דף טו:): דאין בנין בית המקדש בלילה דכתיב וביום הקים ולא בחמיסר שהוא י"ט דקי"ל בשבועות (שם) דאין בנין ב"ה דוחה י"ט ה"מ בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנא' (שמות ט"ו:י"ז) מקדש ה' כוננו ידיך

ותוס' שם ד"ה אי נמי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר: שלא יוכלו להתעסק בעומר בתחילת לילה ולא יספיקו להקריב קודם חצות למחר וי"מ דמיירי בערב י"ט סמוך לשקיעת החמה ולא יכול לבקר בי"ט מהיכן יקצרו את העומר והיכן מגלות וקופות ושלוש עשרה נפה וכלי שרת דברים הצריכין לעומר כדתנן במנחות פ' ר' ישמעאל (מנחות דף סו.) דאי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר קאמר שהוא י"ט הא אין בנין בית המקדש דוחה י"ט כדאיתא פרק שני דשבועות (דף טו:): ולאן פירכא היא דתיקשי לן הא דקאמרין לא צריכא דאיבני בליליא הא נמי אמרין התם דאין בנין בהמ"ק בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקימין אותו ובלילה אין מקימין אותו אלא על כרחיך צריך לחלק כמו שפירש בקונטרס דהני מילי בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד בנוי ומשוכלל יגלה ויבא מן השמים שנא' מקדש ה' כוננו ידיך. **ועוד.**

ואף שברמב"ם (הל' מלכים רפ"א "המלך המשיח עתיד לעמד ולהחזיר מלכות דוד לישנה לממשלה הראשונה. ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל. וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקדם. מקריבין קרבנות. ועושין שמטין ויובלות ככל מצותן האמורה בתורה" **ובסופו** "אם עֲשֶׂה וְהַצְלִיחַ וּבָנָה מְקֻדָּשׁ בְּמִקְוֹמוֹ וְקִבֵּץ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל הָרִי זֶה מְשִׁיחַ בְּנֵי דָאִי" **דמשיח בונה המקדש**

- כבר נת' כמה פעמים התיווך בזה (ראה לקו"ש חי"א ע' 98 הערה 61 "ועפ"י יש לתווך ב' הדיעות שבמאמרי רז"ל בנוגע למקדש דלעתיד, ראה תנחומא ס"פ פקודי, זח"א כח, א. רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א שהבנין דלעתיד יתגלה מן השמים (בנוי ומשוכלל), אבל ברמב"ם הל' מלכים (רפ"א ובסופו ע"פ ירושי מגילה פ"א הי"א ועוד) שמשח יבנה ביהמ"ק.

וראה ג"כ לקמן ע' 6-185 ובהנסמן שם הערה 39. 42. וע"פ הנ"ל י"ל שביהמ"ק ירד מן השמים אבל הדלתות "שערי" ש"טבעו בארץ" שהן היו בידי אדם) יעלו ויתגלו ויעמידום במקומם, והמעמיד הדלתות

נחשב כאילו בנאו כולו - ראה ב"ב נג, ב. וראה שערי זהר לסוכה שם". וש"נ. לקו"ש חיי"ג ע' 84 הערה 36 [נעתק לקמן בההשלמות עם פענוחים] (ובהתועדות (דער"ח מנ"א תשל"ו) נת' בארוכה עם כמה פרטים בהנ"ל). לקו"ש חיי"ח ע' 418 ואילך).

(43) זח"א דלעיל הערה 28. וראה זח"ג שם.

(44) ראה ג"כ זח"ב רמא, א "תא חזי, השמים כסאי, דא רקיעא דיעקב שריא ביה, דאיהו דיוקנא עלאה, לכורסייא (ס"א כורסייא עלאה לדיוקנא) עלאה קדישא. והארץ הדום רגלי, דא רקיעא דדוד מלכא שריא ביה, לאתהנאה מזיוא דאספקלריא דנהרא. ובגין דבעי לאתפשטא יתיר לתתא אמר הדום רגלי. איזה בית אשר תבנו לי, דא בנין בית מקדשא. ואיזה מקום מנוחתי, דא בית קדש הקדשים דלתתא. אבל תא חזי, כל זמנא דאזלו ישראל במדברא, הוה להו משכן, עד דאתו לשילה, והוה תמן. ודא איהו רזא, לאמשכא דא בדא, ולאעלא דא בדא, לאתקשרא דא בדא, בגין לאנהרא. אבל לאו לנייחא. דהא לאו נייחא, בר כד אתבני בי מקדשא, ביומוי דשלמה מלכא, דהא כדין איהו מנוחה לעילא ותתא. בגין דתמן תקיפו דנייחא, ולא לנטלא מאתר לאתר" עיי"ש בארוכה.

(45) נה, ב "ותניא כשהן נפנין, אין נפנין לא לפניהם, ולא לצדיהן, אלא לאחריהן, אמר ליה רבא, דגלי מדבר קאמרת, כיון דכתיב בהו על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, כמאן דקביע להו דמי".

וראה ג"כ שבת לא, ב "אמר ליה רבה, מכדי כל מלאכות ילפינן להו ממשכן, והתם סותר על מנת לבנות שלא במקומו הוא, אמר ליה שאני התם כיון דכתיב "על פי ה' יחנו", כסותר על מנת לבנות במקומו דמי" עיי"ש.

(46) בהעלותך ט, כ "ויש אשר יהיה הענן ימים מספר עליהמשכן עליפי ה' יחנו ועליפי ה' יסעו".

(47) רש"י עירובין שם ד"ה אלא לאחוריהן "חוץ לענן דודאי לא יחזור הענן לאחוריו אלמא המהלך בראש והוצרך לנקביו חוזר לאחוריו שלש פרסאות וישראל במדבר יושבי אהלים היו שאינן קבועין ואפילו הכי מהלכין את כל המחנה כארבע אמות".

(48) ראה ש"ב ז, ה ואילך "לך ואמרת אל עבדי אלדוד כה אמר ה' האתה תבנה לי בית לשבתי: כי לא ישבתי בבית למיום העלתי את בני ישראל ממצרים ועד היום הזה ואהיה מתהלך באהל ובמשכן: בכל אשר היתה הלכתי בכל בני ישראל הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל אשר צויתי לרעות את עמי את ישראל לאמר למה לא בניתם לי בית ארזים".

(49) ש"ב שם, ו. וזה ששילה נק' "בית" (משנה זבחים קיב, ב "עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות ומשהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים. . באו לשילה נאסרו הבמות ולא היה שם תקרה אלא בית אבנים בלבד מלמטן והיריעות מלמעלן והיא היתה מנוחה קדשי קדשים נאכלין לפניו מן הקלעים וקדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה".

רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ב "כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו. ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים ופרשו יריעות המשכן עליו ולא היתה שם תקרה" הוא רק בערך המשכן, אבל בערך המקדש נק' "אהל" או (עכ"פ) "משכן" [לפי הפירושים בהכתוב "ואהי' מתהלך באהל ובמשכן" - ראה לקו"ש שנסמן בהערה 22. לעיל ע' 304 הערה 42] - ראה ביאור הרי"פ פערלא שנסמן בשוה"ג להערה 29.

(50) רש"י עירובין שם ד"ה כיון דכתיב "חשובה היא חנייתן להיות נידונת קבע".

(51) דה"א כח-כט [אינו נעתק מפני האריכות].

52) ראה פס"ר מדרש תהלים ויל"ש דלעיל הערה 40.

53) יומא כא, ב "והאמר רב שמואל בר איניא מאי דכתיב וארצה בו ואכבד, וקרינן ואכבדה, מאי שנא דמחוסר ה"א אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני, ואלו הן ארון וכפורת וכרובים, אש, ושכינה, ורוח הקודש, ואורים ותומים" עיי"ש.

54) דה"ב לה, ג "ויאמר ללויים (המבונים) [המבינים] לכלישראל הקדושים לה' תנו את־ארון־הקדש בבית אשר בנה שלמה בן־דוד מלך ישראל אין־לכם משא בכתף עתה עבדו את־ה' אלקיכם ואת עמו ישראל".

יומא נב, ב "מאי עסקינן, אילימא במקדש ראשון, מי הוה פרוכת אלא במקדש שני, מי הוה ארון, והתניא משנגנו ארון נגנזה עמו צנצנת המן, וצלוחית שמן המשחה, ומקלו של אהרן ושקדיה ופרחיה, וארגז שגרו פלשתים דורון לאלקי ישראל, שנאמר וכלי הזהב אשר השיבותם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אותו והלך. ומי גנזו יאשיהו גנזו, מה ראה שגנזו ראה שכתוב יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך, עמד וגנזו שנאמר ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלקיכם ואת עמו ישראל" עיי"ש. וש"נ.

רמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ד "אבן היתה בקדש הקדשים במערבו שעליה היה הארון מנח. ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן. ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו לחרב בנה בו מקום לגנו בו הארון למטה במטמוניות עמקות ועקלקלות ויאשיהו המלך צוה וגנזו במקום שבנה שלמה שנאמר (דברי הימים ב לה ג) "ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלקיכם" וגו'" עיי"ש.

55) ר"ח שער האהבה פ"ו ד"ה ושני "נמצא כי עיקר דירת השכינה אינה אלא בנפש הזכה, והיינו (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, פירוש בתוך קרבם, וזו היא בחינה אחת מענין בריאת האדם על ידי הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל, ועל ידה הקדוש ברוך הוא מתדבק עם האדם להצילו וכאשר יקראהו שיענהו, כמו שכתוב (משלי יז, יז) ואח לצרה יולד, וכיוצא (תהלים צא, טו) יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו, וזו בחינה בישראל יותר מהאומות" עיי"ש.

של"ה שער האותיות אות ל' "ובארו במקום אחר, כי משכן הנשמה במוח, רוח בכנפי ריאה, ונפש בלב. . על כן צריך הלב להיות תמיד קודש קדשים שישרה בו השכינה, כמו שכתוב (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. לא אמר בתוכו, אלא בתוכם, דהיינו בקדש קדשים שהוא הלב, כי פי התעוררות הלב בא התפשטות לכל המדות והנהגות" (ועוד).

56) אוה"ת ויקהל ע' ב'קצה "ואפ"ל דבבהמ"ק היו ג' דיורים זה לפניו מזה, האחד חצר אהל מועד הוא כנגד בי"ע, הבי אהל מועד והוא ההיכל וזהו כנגד עולם האצ"י, הג' קדש הקדשים והוא כנגד עולמות הא"ס שלמעלה מהאצילות, וכענין הנזכר בזח"ג פ' שלח דקנ"ט תלת עלמין אית ליה לקב"ה ופי' הרמ"ז שם שהם ג' בחי' הכוללים כל המציאות שבתוך החלל ומקום פנוי והם עולם הא"ס ועולם האצ"י ועולם הנפרדים היינו בי"ע וכנגד זה אומרים ג"פ קדוש" עיי"ש בארוכה.

ד"ה והוא עומד תרס"ג פ"ב "דהנה בבהמק"ד הי' ג' דיורים קדה"ק ואוהל מועד וחצר אוה"מ, והן נגד תלת עלמין דאי בזהר פ' שלח דקס"ח ע"א ואי ברמ"ז דכללות העולמות שבתוך החלל ומקום פנוי נכללים בג' מדרי' כללים עולמות הא"ס שלפני האצ"י ועולם האצ"י ועולמות בי"ע, וכנגד זה הי' בבהמק"ד ג' דיורים קדה"ק מכוון נגד עולמות הא"ס שלפני האצ"י ואוה"מ נגד אצ"י וחצר אוה"מ נגד עולמות

בי"ע, והמזבח הוא בחי מל' והי' בחצר אוה"מ היינו כמו שנעשה מקור לבי"ע וכמ"ש מלכותך מל' כ"ע שיורדת למטה כו' ועז"נ רגלי יורדות שיורדת ונשפלת למטה לברר נוגה דבי"ע וכמ"ש ותתן טרף לביתה טרף בגי' רפ"ח עם הכולל כו"י עיי"ש בארוכה.

ד"ה כי הוא יברך ה'ש"ת בתחילתו "דהנה בבהמק"ד הי' גי' דיורים קדש הקדשים אוהל מועד וחצר אוה"מ, והן נגד תלת עלמין דאי' בזח"ג דקס"א ע"א, ואי' ברמ"ז דכללות העולמות שבתוך החלל ומקום פנוי נכללים בגי' בחי' ומדדי' כללים, והם עולמות הא"ס שלפני האצי', עולם האצי', ועולמות בי"ע, וכנגד זה הי' בבהמ"ק גי' דיורי קדה"ק מכוון כנגד עולמות הא"ס שלפני האצי', ואה"מ נגד עולם האצי', וחצר אה"מ נגד עולמות בי"ע והמזבח בחי' מל' והי' בחצר אה"מ עיי"ש בארוכה.

ולהעיר מרמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ה "ואלו הן הדברים שהן עקר בבנין הבית. עושין בו קדש וקדש הקדשים ויהיה לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם. ושלשתן נקראין היכל. ועושין מחצה אחרת סביב להיכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר. וכל המקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזרה והכל נקרא מקדש".

(57) כידוע דמזה"ח ומזה"פ הם חיצונית ופנימית הלב - תו"ח תרומה תמג, א ואילך "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וי"ל דהל"ל ושכנתי בתוכם [בתוך המקדש] דהא [במקדש קאי ו]מהו בתוכם בתוך כנס"י . . . וזהו ושכנתי בתוכם בתוך לב של כאו"א מישראל. ומ"ש בתוכם לשון רבים משמע גם בכל אחד ואחד, והיינו מפני שיש בי' לבבות לב הפנימי ולב החיצון, ואמר בתוכם בתוך בי' [הלבבות שמתייחסים כא', והוא מה שאנו אומרים ויחד לבבינו כו' כמ"ש . . . אך [הנה] מ"ש בתוכם [ב]כאו"א שהן בי' לבבות לב הפנימי החיצון כו' שזהו בי' שמות דהוי' ואלקים שמתייחדי' זהו ענין מזבח הפנימי ומזבח החיצון עיי"ש בארוכה.

אוה"ת שם ע' ב'ריג "והנה אנו אומרים ויחד לבבנו כו' שיש בי' לבבות חיצוני' הלב ופנימי' הלב כנ"ל, והיינו מזבה"ח ומזה"פ כנ"ל, ויובן זה בעבודת ה' בסדר התפלה להיות ידוע בכתבי האריז"ל גי' מדריגות הכלולים בסדר התפלה גי' מדריגות הכלולים בסדר התפלה מב"ש עד אמוי"צ ומאמוי"צ עד שמ"ע ושמ"ע עצמה כו' . . . וזהו ויחד לבבנו פי' שנתייחד חיצוני' הלב בחי' העבודה דנה"א עם שחר עבודתה בפנימי' הלב דמזה"פ להעלות עד הכתר בקו האמצעי כנ"ל עיי"ש בארוכה.

דרמ"צ פו, ב ואילך "הנה מזבח החיצון הוא בחי' מל' שנשפלת בבי"ע לברר בירורי נוגה כמ"ש ותתן טרף לביתה ומעלית אותם בסוד מ"ן . . . ולכן הי' מזבח החיצון חוץ למקום הנק' קדש כי באצי' לא יגורך רע והבירורים לא שייכים כ"א בבי"ע כו' ולכן על המזבח הפנימי שבבחי' אצי' כתיב ועולה ומנחה ונסך לא תסכו עליו (שמות ל' טו) והוא ל"ת כמ"ש בסדר תצוה (סי' ק"ד) כ"א קטרת שענין הקטרת הוא בחשאי והוא מל' התקשרות שהעולמות נקשרים זב"ז . . . ומשחרב בהמ"ק אעפ"כ יוכל האדם להמשיך כל בחי' ומדריגות הנ"ל ע"י עבודתו שהרי ושכנתי בתוכם כתי' ויוכל להמשיך ע"י עבודתו האורות שהיו שורי' בבהמ"ק ובכליו כי גם בנפשו יש בחי' יריעות וכלים. מזבח החיצון ומזבח הפנימי הם בחי' חיצוני' הלב ופנימי' הלב והנה בחיצוני' הלב הוא בירור הבהמה ר"ל המדות הרעות של נפש הבהמית להשליך התאוות רעות ולעורר התשוקה לה' והוא בתפלה פסוד"ז ויוצר ואח"כ מזה"פ בחי' קטרת בחשאי פנימי' הלב והתקשרות נפלאה לה' והוא באמת ויציב ט"ו ווי"ן שהם חיזוק דבר הנאמר בק"ש איך שהוי' אחד, גם מזבח הפנימי הוא בחי' התעוררות רחמים רבים, ושולחן בצפון בחי' יראה, ומנורה בדרום בחי' אה"ר הנ"ל ששרשה למעלה מהשכל ונק' אהבה מסותרת אלא שמתגלית ע"י אמצעות השכל, והארון שבו הלוחות הוא בחי' ת"ת שכנגד כולם והיינו כשלומד בבחי' ביטול ודברי אשר שמתו בפ"ך (ישעי' נ"ט כ"א) כמאמר המגיד לבי"

אני המשנה המדברת בפיך" עיי"ש בארוכה.
ועוד.

**(58) ראה לעיל ע' 198 שהוא דרגא רביעית,
עיי"ש. וראה לקמן הערה 60.**

**(59) ראה לקו"ת תצא (לו, א) דגם בפנימית
הלב יש פנימית דפנימית.**

**(60) להעיר מהמבואר בכ"מ (תו"ח שם
תמח, א) "ומעתה יש להבין ענין הארון
שהי [עומד] בהיכל ק"ק, והוא בבחי' אור
הכת"ר ע"כ הפרוכת הסתירה וכמ"ש
והבדילה הפרוכת כו' שנקי ק"ק והמנורה
הי[א] בבחי' קו הימין והשולחן [הוא] בבחי'
קו השמאל, ומזבח הפנימי שבין המנורה
והשולחן הוא [בחי'] קו האמצעי והוא
שעולה עד הכתר וכללות [ענין] ג' אלה
הקוין הן חגי"ת כו' . . והנה הארון הוא לנגד
בחי' הבד שביריעות והוא השש שבפשתן
הלבן שמורה על יחידו ש"ע, והוא בחי'
אה"ר [העצמי המסותרת] שהוא [בחי']
פנימי הכת"ר. וכך הוא ענין הארון שבו היו
הלוחות כתובים יו"ד הדברות שהוא בבחי'
פנימי הכת"ר והוא בחי' אנכי כו' וכדומה
שזהו [מ]בחי' פנימי ועצמוי אוא"ס ב"ה
ממש שנקי יחיד שהוא ושמו פשוט בתכלית
רק שבא האור ומתלבש בהעלם בבחי' מקיף
בבגדי בד דוקא, בהיות הכה"ג בהיכל ק"ק
לעבוד עבוד[ת] ה[קטרת], וע"כ הי' עבודתו
שם בבגדי לבן דוקא כנ"ל אבל בלוחות
שבארון הרי הי' גילוי אור זה הנעלם
במהות ועצמיות העליון ביו"ד הדברות
הכתובים באצבע האלקי כו' וד"ל. **אוה"ת
שם (ע' ב'רט ואילך). דרמ"צ שם) דארון
הוא (נגד בד שביריעות) בחי' פנימיות
הכתר, יחידה.****

**וראה ג"כ לקו"ת נשא (כג, רע"ג) שנשיאת
הארון הו"ע והחמישית לפרעה, התגלות
עתיק כו' וז"ל שם: "ובני קהת נושאי
הארון היינו בענין מש"ש בפ"י ובקולו
תשמעו כו' גם כמ"ש בד"ה זכור ושמור
בענין ההעלאה בחי' התורה שנקרא אדם
לקשרו ולחברו לעצמות אור א"ס בחי' כי
לא אדם הוא כו' עיי"ש ועד"ז הוא ענין
נשיאת הארון וא"כ בחי' יד זהו ענין**

והחמישית לפרעה בחי' התגלות עתיק
שבבינה כו' ועי' במא"א אות יו"ד סעיף כ"ז
מבואר ב"פ ימין ושמאל הם או"א וזו"נ
וא"כ זהו ענין ד' הידות כו' והחמישית
כנ"ל.

**(60*) יבמות קכב, א "ואינהו נמי אית להו
בבואה דחזו ליה בבואה דבבואה ודלמא
לדידהו אית להו בבואה דבבואה אמר רבי
חנינא אמר לי יונתן שידא בבואה אית להו
בבואה דבבואה לית להו". וש"נ.**

**לקו"ת תצא לו, ג "והסירה את שמלת
שביה. שמלה הוא בחי' מקיף ויש מקיף גם
בזלעו"ז כי בבואה דבבואה לית להו אבל
בבואה לחודא אית להו (ועיין מזה בפע"ח
בכוונת הושענא רבה אך שם נתי' ענין בבואה
דבבואה באופן אחר) והיינו כמבואר למעלה
שבקדושה יש ב' מקיפים ל' מי' והם בחינת
מקיף ומקיף דמקיף והם בחינת חיה יחידה
שהם ב' מקיפים ונר"נ הם פנימים ועי' בפ"י
הרמ"ז פנחס (דר"כ סע"א) גבי העונה אמן
יהא שמיה רבא מברך בכל כחו ועמ"ש
בביאור על פ' כי כאשר השמים החדשים.
ובקליפה אין להם בחי' בבואה דבבואה
שהוא בחי' המקיף למקיף" עיי"ש בארוכה.
ובכ"מ.**

**(61) תניא ספכ"ד "הרי גם נפשו החיוני
הבהמית המלוכש' בגופו וכן גופו חוזרים
ועולים מהס"א וקליפה זו ומתקרבים
לקדושת נפש האלקית המלוכשת בהם
המאמינה בה' אחד וגם בשעת החטא היתה
באמנה אתו ית' רק שהיתה בבחי' גלות
ממש תוך נפש הבהמית מס"א המחטיאה
את הגוף ומורידתו עמה בעמקי שאול
למטה מטה תחת טומאת הס"א וקליפת
ע"ז ה' ישמרנו ואין לך גלות גדול מזה
מאיגרא רמה כו"י עיי"ש. **וראה מקומות
שנסמנו בהערה 60 שהארון הו"ע אהבה
מסותרת.****

**(62) דעלי' נאמר (זח"ב קיד, א "פתח רבי
חייא ואמר, (שיר השירים ח' ו') שימני
כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו', שימני
כחותם, בשעתא דאתדבקא כנסת ישראל
בבעלה, איהי אמרת שימני כחותם, (ויחי**

במאצילן ב"ה שהוא ודעתו אחד והוא המדע כו".

וראה בהעלותך יא, כא "ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים".

ע"ח של"ב פ"א "ומזה תבין מ"ש בזהוה בהעלותך כי הדור ההוא כולם נכלין במשה כמ"ש שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו. והטעם לפי שכולן יוצאין מהארת יסוד אבא שבתוך ז"א אשר הוא נקרא בחי משה כמבואר אצלנו שמשה הוא מיסוד אבא ולהיות שיעקב ונוקבא הנ"ל שניהם נעשו מהארת יסוד אבא לכן הנשמות הבאות מזווג ההוא כולם נכלין במשה כי ממנו תוצאות כולם. וזה שארז"ל על פסוק כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו שקול משה כנגד כל ישראל כי כולם ניצוצין שלו" (**"בזהר בהעלותך" וצ"ע**).

שם של"ח פ"ו "והנה אלו הו"ק הם סוד ס"ר כנודע ובני משה רבו למעלה מאלו הס"ר שהם ו"ק דז"א [הגהה - נלעד"ח שזהו כוונת הפסוק שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ר"ל כי משה יסוד דאבא המלובש תוך ז"א שהוא ו"ק שהם אותם הס' רבוא ואנכי בקרבו דייקא]" עיי"ש בארוכה. **ובכ"מ**.

וראה לקו"ת פקודי (ה, סע"ד) דניצוץ משה שבכאו"א הו"ע מסנ"פ דאחד בביטול ממש וז"ל שם: "פיי משה דוקא שמשה היה בבחי' ביטול עד שאמר ונתתי עשב דהיינו לפי שאינו דבר ומהות בפ"ע כ"א בטל לגמרי ושכינה מדברת מתוך גרונו כו' ועמ"ש בד"ה משה ידבר כו' וכמ"כ בכל אדם יש ניצוץ והארת בחי' משה דהיינו ע"י ק"ש למס"נ באחד בביטול ממש ע"י אח"כ תען לשוני אמרתך כו' אמרתך ממש" עיי"ש.

64) דאין בארון רק שני (ה)לוחות גו' - מ"א ח, ט "אין בארון רק שני לוחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב אשר כרת ה' עס" בני ישראל בצאתם מארץ מצרים".

רמ"ד ע"ב) ארחא דחותם, כיון דאתדבק בההוא אתר דאתדבק שביק ביה כל דיוקניה, אף על גב דההוא חותם אזיל הכא והכא, ולא קיימא תמן, והא אתעבר מניה, כל דיוקניה שביק תמן, ותמן קיימא. אוף הכי אמרת כנסת ישראל, כיון דאתדבקנא בד, כל דיוקני ליהוי חקיק בד, דאף על גב דאזיל הכא או הכא, תשכח דיוקני חקיק בד, ותדכר ל"י) **אע"ג דאזיל הכא והכא דיוקנא אשתאר בד לעולם**

- סד"ה תקעו עת"ר "אבל מקיף דיחידה הוא שאינו מאיר גם בהעלם כו', ולזאת, הגם דבחי' יחידה שבנפש היא מיוחדת תמיד בבחי' יחוד ודביקות אמיתי בעצמות א"ס ב"ה, וכמא' חבוקה ודבוקה בד, ושעש"ז נק' יחידה, ע"ש שמיוחדת ומקבלת מבחי' יחיד כו', ומ"מ, אין מזה שום גילוי והרגש בהכחות הגלויים כו'. וכמו"כ אע"ג דאזיל הכא והכא, הוא מצד הארת הנפש המתלבשת בגוף, ומ"מ, דיוקנא אשתאר בד לעולם כו'. והיינו לפי שהוא בבחי' ריחוק והעלם לגמרי, שאין לו אחיזה בכחות הגלויים כו" עיי"ש.

עשר תעשר תש"א פ"ה "אבל יחידה היא התקשרות ודבקות ממש וכמו שאמר הרשב"י ע"ה בחד קטירא אתקטרנא בי אחידא בי להיטא וכתוב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את הו"י ממש ועז"ג שימני כחותם על לבך, אע"ג דאזיל הכא והכא דיוקני אשתאר בד לעלם, והיינו דאע"ג דאזיל הכא והכא בהעבודות דמוחין ומדות דיש בזה חלוקי מדרי' עליות וירידות הנה דיוקני אשתאר בד לעלם והוא עצם הנשמה בחי' יחידה שדבוקה בד" עיי"ש.

63) תניא רפמ"ב "אלא הענין הוא כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלהות לכללו' נשמות ישראל שלכן נקראים בשם רועים ומשרע"ה הוא כללו' כולם ונקרא רעיא מהימנא דהיינו שממשיך בחי' הדעת לכללות ישראל לידע את ה' כל אחד כפי השגת נשמתו ושרשה למעלה ויניקתה משרש נשמת משרע"ה המושרשת בדעת העליון שב"י"ס דאצילות המיוחדות

דה"ב ה, י "אין בארון רק שני הלחות אשר נתן משה בחרב אשר כרת ה' עסבני ישראל בצאתם ממצרים".

65) מלאכי ג, כב "זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחרב עלכלישראל חקים ומשפטים".

שבת פט, א "ואמר רבי יהושע בן לוי, בשעה שירד משה מלפני הקדוש ברוך הוא, בא שטן ואמר לפניו רבונו של עולם, תורה היכן היא אמר לו נתתיה לארץ. . הלך אצל משה אמר לו תורה שנתן לך הקדוש ברוך הוא היכן היא אמר לו, וכי מה אני שנתן לי הקדוש ברוך הוא תורה אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה משה, בדאי אתה, אמר לפניו רבונו של עולם, חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום, אני אחזיק טובה לעצמי, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך, שנאמר זכרו תורת משה עבדי וגו'".

66) ראה ויק"ר פ"ט, א "[וודרע] [וודרע] זה דור המדבר שכלו דעה. כלם חמשה, וכי אין אנו יודעים שכלם חמשה, אלא מלמד שאף עכן היה עמיהן לעולם הבא, וכן אמר יהושע (יהושע ז, כה): יעכרך ה' היום הזה, היום הזה אתה עכור ואין אתה עכור לעתיד לבוא".

במדב"ר פי"ט, ג "דרדע, זה דור המדבר שהיה בהן דעה. (מלכים א ה, יא): בני מחול, שמחל להם הקדוש ברוך הוא במעשה העגל". **ועוד.**

67) ע"ח שער הכללים פי"א "ובזה יובן כמה טעמים למה משה היה רועה שלהם, ולמה נקרא "דור דעה" דור המדבר, ולמה נתנה התורה להם, ולמה ישבו מ' שנה במדבר, ולמה לא מצא משה בהם רק אנשי חיל ולא מצא בהם נבונים. אך הענין כי יסוד אבא יוצא מתוך יסוד אמא ומתגלה מהחזה ולמטה ושם יוצא לחוץ בחינת יעקב. והנה כמו שיצאה בחינת לאה אחורי הדעת דז"א -- כן אחורי דעת יעקב יוצאת בחינת לאה אחרת, נוקבא של יעקב. לכן נקרא "דור דעה" -- דור היוצאים מבחינת

דעת של יעקב. והנה בהסתלקות יסוד אבא מאליו נסתלק דור דעה הנמשך משם -- לכן משה להיות ששרשו היה יסוד אבא, לכן היה רועה לדור המדבר, כי משה מלגאו ויעקב מלבר. לכן אותן הנכנסין לא"י אמר להם משה "ואתם הדבקים בה"י, פי שהוא ת"ת, "חיים כולכם", ותוכלו להכנס לא"י. אבל דור דעה להיות שמשה הוא יסוד אבא הרועה שלהם ודור דעה המה ג"כ משם ממילא כשנסתלק משה נסתלקו גם הם, כי כולם הם מבחינת חכמה ואינן נכנסין לארץ. ולכן לא נכנס משה ולא דור דעה לארץ".

של"ב שם "וזה שארז"ל על פסוק כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו שקול משה כנגד כל ישראל כי כולם ניצוצין שלו. גם ז"ס שנקרא הדור ההוא בדברי הימים ובמלכים דרדע שפירש דור דעה לפי שיצאו מהדעת של הז"א שבתוך היסוד דאבא שהוא בחי' משה ע"ה והוא נקרא דעת עליון. והנה בספר הזוהר אמרו כי כל אנשי דור המדבר הם מסטרא דיובלא והנה יובלא היא אמא ולא אבא ואם תדקדק תבין כי דברי הזוהר נכוחים למבין כי לא אמר מיובלא אלא מסטרא דיובלא ר"ל מהצדדים דיובל" עיי"ש בארוכה.

שער הפסוקים ר"פ שמות "ועתה נבאר ענין גאולתם, ולמה היו ע"י מרע"ה. ולכן נבאר ענין מרע"ה, הנה מרע"ה, הוא בחי' הדעת עצמו דז"א, אשר ממנו יצאו טיפי השחתת הזרע של אדה"ר, שהם בחי' כל בני ישראל, שבאותו הדור דגלות מצרים כנזכר, ונמצאו כי כל ישראל, וגם כל הערב רב שיצאו ממצרים, כלם ענפים וניצוצות טיפי הזרע, שיצאו מן הדעת עצמו העליון, והם ענפיו של מרע"ה. אלא שישראל היו נתקנים. והערב רב, לא היו נשמות נתקנים עדיין כפי הראוי להם כנזכר: והנה נתבאר לעיל, בענין קין והבל, איך מרע"ה נרמזו בו ג' גלגליו, והם ממטה למעלה, משה, שת, הבל. ר"ת משה. ונתבאר שם, כי קין והבל, הם מן הדעת עצמו דאדה"ר, שהוא כנגד ז"א, אלא שזה מן החסדים, וזה מן הגבורות" עיי"ש בארוכה. **ובכ"מ.**

68) **נצבים ל**, ו' ומל ה' אלקיך אתלבבך ואתלבב זרעך לאהבה אתיה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיידך".

69) **אגה"ק ס"ד** "חיצוניי הלב היא התלהבות המתלהבת מבחי הבינה והדעת בגדולת ה' א"ס ב"ה (להתבונן) [להתבונן] בגדולתו ולהוליד מתבונה זו אהבה עזה כרשפי אש וכו'. ופנימי הלב היא הנקודה שבפנימיות הלב ועומקא דליבא שהיא למעלה מעלה מבחי הדעת והתבונה שיוכל האדם להתבונן בלבו בגדולת ה' . . ומה שאין כל אדם זוכה למדרגה זו לעבודה שבלב מעומקא דלבא בבחי פנימיות היינו לפי שבחינה זו היא אצלו בבחי גלות ושביה והיא בחינת גלות השכינה ממש כי היא היא בחינת ניצוץ אלהות שבנפשו האלקית וסבת הגלות הוא מאמר רז"ל גלו לבבל שכינה עמהם דהיינו מפני שהלביש בחינת פנימית נקודת לבבו בזה לעומת זה דהיינו בלבושים צואים דמילי דעלמא ותאות עוה"ז הנקרא בשם בבל והיא בחינת ערלה המכסה על הברית ונקודה הפנימית שבלב ועל זה נאמר ומלתם את ערלת לבבכם. והנה במילה יש שני בחינות מילה ופריעה שהן ערלה גסה וקליפה דקה וכן בערלת הלב יש ג"כ תאות גסות ודקות מילה ופריעה ומל ולא פרע כאלו לא מל מפני שסוף סוף עדיין נקודת פנימית הלב היא מכוסה בלבוש שק דק בבחינת גלות ושביה. והנה על מילת הערלה ממש כתי' ומלתם את ערלת לבבכם אתם בעצמכם אך להסיר הקליפה הדקה זהו דבר הקשה על האדם וע"ז נא' בביאת המשיח ומל ה' אלקיך את לבבך כו' לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיידך כלומר למען כי ה' לבדו הוא כל חיידך ממש" - **עיי"ש בארוכה**.

70) **הל' ביהב"ח פ"א הי"ב** "אין בונין את המקדש בלילה . . והכל חיבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר. ואין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין. ואין בנין בית המקדש דוחה יום טוב".

71) **וכבהתחלת ספרו יד החזקה "יסוד היסודות ועמוד החכמות" - ר"ת הוי"**

(שה"ג להחיד"א מע' רמב"ם - **בשם ר'** **דוד הנגיד**, נכדו של הרמב"ם וז"ל שם: "כתב סדר הדורות דף נ"ד ע"ד מצאתי כתוב בקונטרס ישן נושן אמר רבינו דוד הנגיד כי משנה תורה שחיבר זקנו הרמב"ם מתחיל בשם המפורש יסוד היסודות ועמוד החכמה ומסיים כי מלאה הארץ דעה. ועוד אמר מפי רבינו אביו כי עשר שנים היה יושב רבינו משה בחדרו ולא יצא מהפתח עד שסיימו. ובלילה שהשלימו בא לו בחלום רבינו מיימון אביו עם אדם אחר עמו ואמר לו רבינו מיימון אביו הנה לך זה משה רבינו ונבהל. ואמר לו באתי לראות מה שעשית וכשראה אמר יישר כחך").

וראה סה"ש הי"ש"ת ע' 41 "דער זיידע אדמו"ר מהר"ש האט אין איינעם פון די שיעורי לימוד וואס ער האט געלערנט מיטן פאטער דעם מורה נבוכים געזאגט אז ער האט בקבלה רבי מרבי ביז מורנו הבעש"ט נ"ע אז דער רמב"ם איז געווען א גרויסער מקובל, און דאס וואס דער רמב"ם האט זיך זייער געהיט ניט צו מגלה זיין אפילו ברמיזא ווי רש"י ז"ל איז ווייל דאז איז געווען א זמן מסוכן מגלה צו זיין עניני קבלה אפילו ברמיזא"

ובהערה שם "לכאורה צ"ע ממ"ש בשער הגלגולים הקדמה ל"ו ומהר"ש אלקב"ץ בפירושו לשיר השירים אשר הרמב"ם לא למד חכמת האמת. וראה שם הגדולים להחיד"א מערכת רמב"ם. - כתבו על הרמב"ם שבסוף ימיו עסק בקבלה: מגדול עוז הל' יסוה"ת פ"א ופ"ב. שו"ת מהר"ם אלשקר סי' קיז. עבודת הקודש ח"ב פ"ג. הלבוש בלבוש פנת יקרת ח"א פ"ג. וראה שומר אמונים ויכוח א ס"ק יג, פי' הר"ם בוטריל לספר יצירה פ"ד מ"ג".

לקו"ש ח"ג ע' 768 "און ס'איז קיין וואונדער ניט וואס דער רמב"ם באווארנט אן ענין וואס ווערט געבראכט אין זוהר, ווייל ס'איז ידוע אז דער רמב"ם איז געווען א מקובל און א סך ענינים אין זיינע ספרים איז זייער מקור בזוהר, קבלה וכו'"

הערה 18 "בכמה סי' כבר דנו בזה. ראה רשימות הצ"צ על מו"נ (בסו"ס החקירה). כסף משנה להלי' מזוזה (פ"ה ה"ד). מגדול עוז להלי' תשובה (פ"ה ה"ה). סי' בן יוחאי שער ו' מענה קל. הרמב"ם והזהר (להרב מרגלית). וראה צפנת פענח על הרמב"ם להלי' ע"ז (פ"י"ב ה"ו); פחות מד' הטעם משום דמבואר בסי' קבלה דיש לפאה דא"ק ד' שערות ע'י בסי' מפתח העולמות ע"ש"י.

(72) ירמי' ב, ו "ולא אמרו איה ה' המעלה אתנו מארץ מצרים המוליך אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ ציה וצלמות בארץ לא־עבר בה איש ולא־ישב אדם שם".

(73) ראה לקו"ת במדבר ד, ג ואילך "עווייל כי הנה פי' במדבר כו' לא ישב אדם שם. יש לפרש בבי' אופנים הא' לגנאי. וכמ"ש בד"ה אני לדודי. דהיינו ארץ לא זרועה הם המעשים והדבורים והמחשבות אשר לא לה' המה כו'. וזהו אשר לא ישב אדם שם פי' אדם הוא כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם שם כו' ע"ש והיינו כמ"ש כתפארת אדם לשבת בית (ישעיה מ"ד י"ג). והבי' הוא לשבח ע"ד ההפך מזה וכמ"ש סד"ה ענין ימי המילואים שנתמלא יראה שלם ממילא נחרב תאוות נה"ב כו' כי ולאום מלאום יאמץ כו'. ועד"ז ארז"ל וחנינא בני די לו בקב חרובין כו' וכן רשב"י ור"א בנו במערה איברי להו חרובא כו' (פ"ב דשבת דל"ג ע"ב). ופי' לא ישב אדם שם ע"ד מ"ש במ"א ע"פ והאיש משתאה לה מחריש כו' וע"ד לית דין בר נש כו'. ולכן לתקן בחי' מדבר הנ"ל מה שנפל במודמ"ע אשר לא להי' המה בבחי' לא ישב אדם שם. זהו ג"כ ע"י ומדברך נאווה. בבחי' תשובה שהיא ג"כ בבחי' לא ישב אדם שם שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים הנקי' אדם יכולים לעמוד כו'. אך עיקר המכוון כאן בפ"י במדבר סיני זהו מה שנסתר פרצופה שהיה בב"ע בבחי' כתפארת אדם כו' אדם תתאה ועולה באצילות להיות נקודה תחת יסוד. ע"ד וחד חרוב כו' כנ"ל. ומזה יומשך אח"כ להיות בבחי' אהל מועד. להיות בנין מחדש ביתר שאת ועמ"ש ע"פ ויסב אלקים את העם דרך המדבר כו"י ע"י"ש בארוכה.

שה"ש כב, א "אבל שרשה ויסודתה העליון שממנו לוקחה כתיב וממדבר מתנה מדבר היא בחי' עליונה למעלה מעלה מבחי' אדם כי במדבר כתיב אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם כי בחי' איש הוא מ"ש ה' איש מלחמה מלחמה להוי' בעמלק דהיינו כשכבר נמשך בבחי' הוי' אחר המשכת ג"פ קדוש בו"ו. אבל במקורו ושרשו באור א"ס ב"ה ממש נקרא בחי' מדבר אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם שהוא למעלה מעלה מבחינת אדם (וע' בספ"ד בזהר תרומה דקע"ז א' ובזהר הרקיע שם) ומשם נמשך להיות בחינת כתר על הראש ומוחין שהוא למעלה מעלה מבחי' הראש ומוחין ע"י"ש.

כג, סע"ב ואילך "ומבואר למעלה הענין כי הגם כי זאת התורה אדם שהתורה היא בחינת אדם דאורייתא מחכמה נפקת מ"מ היינו בבחינת יציאתה מהעלם אל הגילוי אבל שרשה ויסודתה העליון שממנו לוקחה כתיב וממדבר מתנה מדבר הוא בחי' עליונה למעלה מבחי' אדם כי במדבר כתיב אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם כו' שהוא למעלה מעלה מבחינת אדם העליון שעל הכסא ומשם נמשך להיות בחי' כתר על הראש ומוחין. וזהו ענין בעטרה שעטרה לו כו'. והענין ע"ד מ"ש בספרא דצניעותא רפ"ב ביקירותא ההיא כתיב לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם לבר הוא ובז"ה בשם הארז"ל כי וז"ל פי' אדם הוא בז"א ולא בא"א ואף בז"א אינו נקרא אדם אלא מהחוטם ואילך כמ"ש באד"ר (דקל"ו ע"ב) עכ"ל ובאד"ר שם כי דבחינת מצחא דא"ק הוא מבחינת כי לא אדם הוא כו' ע"ש והענין דהנה השתלשלות ע"ס דאצילות הבאים בבחינת ק' קוין חח"ן מימין בג"ה משמאל דת"י באמצע הוא הנקרא פרצוף האדם למעלה ועל זה נאמר ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם מה שאין כן בבחי' כתר שהוא למעלה עדין מבחי' התחלקות והשתלשלות ולאן מכל אינון מדות איהו כלל נאמר בו כי לא אדם הוא להנחם ועמ"ש מזה במ"א ע"פ זכור את יום השבת ולכן נאמר שבחי' מצחא שהוא כלי לגילוי הרצון הוא בחינת שלמעלה מבחינת אדם" ע"י"ש בארוכה. ועוד.

ולהעיר מלקו"ת נשא (כג, רע"ג) דנשיאת הארון הו"ע "העלאת בחי' התורה שנק' אדם. . לעצמות אוא"ס בחי' כי לא אדם הוא כו"י וז"ל שם: "ובני קהת נושאי הארון היינו בענין מש"ש בפ"י ובקולו תשמעו כו"י גם כמ"ש בד"ה זכור ושמור בענין ההעלאה בחי' התורה שנקרא אדם לקשרו ולחברו לעצמות אור א"ס בחי' כי לא אדם הוא כו"י ע"ש ועד"ז הוא ענין נשיאת הארון וא"כ בחי' יד זהו ענין והחמישית לפרעה בחי' התגלות עתיק שבבינה כו"י וע' במא"א אות יו"ד סעיף כ"ז מבואר ב"פ ימין ושמאל הם או"א וזו"נ וא"כ זהו ענין ד' הידות כו"י והחמישית כנ"ל".

(74) ישעי' נב, יג "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד".

(75) תו"א מו, ד "ושלימות בחי' אדם הוא בזמן המשיח שנאמר עליו הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד מא"ד הוא אותיות אד"ס. וכן ראשי תיבות אד"ס אד"ס דו"ד משי"ח שבזמן ימות המשיח נשלם בחינת אדם ואזי הוא זמן היום לעשותם זמן קיום המצות בשלימות שיהיה הקרבת קרבנות כמצות רצונך".

ע"פ ב"ר פ"ח, ה "רבנן אמרי לה בשם רבי חנינא בר אידי ורבי פינחס ורבי חלקיה בשם רבי סימון אמר, מאד, הוא אדם. הדא הוא דכתיב (בראשית א, לא): וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, והנה טוב אדם".

(ורש"י לב"ר שם "מאד אדם. אתוון דדין אינון").

(76) המשך וככה תרל"ז פ"כ "ועכ"ז לא הי' בשלימות עדיין עד ימוה"ש שזהו ר"ת אד"ס ג' זמנים דאדם דוד מ' ובמשי' דוקא כתיב הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, מאד הוא אותיות אדם, אמנם הוא למעלה מבחי' אדם. . הנה מאד הגם כי הוא אותיות אדם, אבל הוא בהיפך אתוון, וענינו ג"כ מהופך מפ"י משמע אדם, שאדם פירושו שהוא מוגבל בשכל ומדות. . אבל

ענין מאד הוא בחי' בלי גבול כלל, שע"ז רומז תיבת מאד שהוא בלתי הגבלה כלל, א"כ ה"ה היפך טבע האדם שהאדם הוא מוגבל ומאד הוא בלי הגבלה כלל וכלל" עיי"ש בארוכה.

(77) לקו"ת בהעלותך לא, ג "והנה החיות נושאות את הכסא ועל הכסא כו' כמראה אדם הוא בחי' ע"ס דאצילות דעולם התיקון שנתקנו בבחי' פרצוף אדם והיינו עד"מ סדר והדרגת השתלשלות אברי האדם שהוא רמ"ח אברים ושס"ה גידים וכציור הגוף כמ"כ מתלבשת הנפש שהרי התלבשות הארת הנפש בגוף הוא מתחלק לפי ציור הגוף שבמוח שורה המחשבה ובפה הדבור ובידים כח המעשה וזהו שנקרא אדם האלף הוא בחי' מחשבה וד' דיבור מ' מעשה וכמ"כ הוא למעלה בע"ס דאצילות משתלשלים בזה הסדר דבחי' אדם והשראת האור בתוכם הוא ממש כפי השראת הנפש בגוף האדם (ועמ"ש מזה בפ' אמור בד"ה ונקדשתי בתוך בניי). ויש בחי' מוחין דקטנות ומוחין דגדלות, משא"כ שארי הברואים כמו בהמות וחיות אין ציור הגוף שלהם שוה לאדם כלל וראשם כפוף ושוה עם הגוף, וכמ"כ סדר המשכתם ממקורם ושרשם שם הוא ג"כ ההשתלשלות והמזיגה באופן אחר ממש עיי"ש.

(78) המשך תער"ב ח"ב ע' א'קנא "אמנם גם בזה אינו שהוא בבחי' לא דבר כלל שהרי הוא בערך היש להיות בבחי' מקור אליו, וא"כ בהכרח שהוא בבחי' דבר מה עד ששייך לומר עליו שהוא בבחי' מקור כו', ועם היות שההתהוות היא בדרך אין ערוך, וכידוע דהתהוות היש א"א להיות בבחי' קירוב הערך רק בבחי' ריחוק הערך כו', וזהו שהנבראים עצמן מכריחים שהמקור הוא בחי' אין כו', וכמו שאו' אין ערוך לך בעוה"ז דבעוה"ז נראה ונגלה איך שאין ערוך כו', דכאשר אנו רואין מציאות יש מוכרח שהתהוותו הוא מבחי' אין כו', מ"מ ג"ז מוכרח שאינו בבחי' אין גמרי דמאחר שהוא מקור ליש בהכרח שהוא בבחי' שייכות ובבחי' ערך אל היש כו'".

א'קנה "וא"כ האור הוא באין ערוך לגמרי לגבי העצמות כו', וז"ע אין ערוך לך בעוה"ז

70) ע"ד משנ"ת (קוני' ענינה של תורת החסידות סי"ח ואילך) לענין גילוי בחי' יחידה וז"ל שם: "ע"פ הנ"ל (תחלת סי"ז) יובנו דברי רבותינו נשיאינו, שאמרו על כמה מעלות פרטיות שבחסידות שזהו ענינה של החסידות (כנ"ל בתחלת השיחה). כי אף שמעלות אלו הן רק מסתעפות ממהות החסידות (כנ"ל שם), מ"מ, על ידן דוקא מתבטאת (עצמות) מהותה. כי ההוראה על ענין "עצמי" הוא ש"מפעפע" ומחדיר ונמצא בכל הפרטים, עד לפרט היותר קטן (וכנ"ל בענין ההפרש שבין "גילוי" ל"עצם"). וע"פ הכלל שנעוץ תחלתן בסופן דוקא, הרי כל מה שהחסידות נמשכת בבחי' תחתונה יותר, עד להפיכת טבע נפש הבהמית [חוצה"ש שבאדם. ולמטה יותר – בירור חלקו בעולם, "חוצה"ש שמחוץ להאדם] – מתבטא אז ביותר עצם מהותה. ולכן הדגיש כ"ק מו"ח אדמו"ר בכו"כ משיחותיו, שכל ענין שלומדים בחסידות צריך להביאו בפועל, כי ע"י העבודה בפועל דוקא תופסים במהות החסידות" עיי"ש בארוכה.

**השלמה להערה 42:
(לקו"ש ח"ג ע' 84 הערה 36)**

ראה רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א וז"ל בגמ' שם "דאיבני אימת אילימא דאיבני בשיתסר הרי התיר האיר מזרח אלא דאיבני בחמיסר מחצות היום ולהלן תשתרי דהא תנן הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין ב"ד מתעצלים בו, לא צריכא דאיבני בליליא, אי נמי סמוך לשקיעת החמה"

ופרש"י ד"ה אי נמי: דאיבני בחמיסר סמוך לשקיעת החמה והיא היא ואי קשיא דבלילה אינו נבנה דקי"ל בשבועות (דף טו:). דאין בנין בית המקדש בלילה דכתיב וביום הקים ולא בחמיסר שהוא י"ט דקי"ל בשבועות (שם) דאין בנין ב"ה דוחה י"ט ה"מ בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש

שמהתהוות היש אנו יודעים ענין אין ערוך וכמשנת"ל (ד"ה בחדש), ועי"ז אנו יודעים שגם האור הוא באין ערוך לגבי העצמות כו', דמהאור לבד לא היינו יודעים ענין אין ערוך כי האור יכול להיות גם לא מבחי' העצמות ויש לו ערך לגבי מקורו כו', ורק ממציאות היש אנו יודעים ענין אין ערוך, שהרי בכדי להיות מציאות יש זהו מבחי' העצמות דוקא כמשנת"ל (ד"ה זה היום), ומזה אנו יודעים שגם האור הוא מבחי' העצמות ושאין ערוך כלל לגבי העצמות כו', וממש כמו שהיש הוא באין ערוך כמו"כ גם האור הוא באין ערוך כו"י עיי"ש בארוכה.

סה"מ תשי"א ס"ע 113 ואילך "ועפ"ז יובן מה שאנו אומרים אין ערוך לך הוי' אלקינו בעולם הזה, דע"י עוה"ז דוקא מכירין את העצמות כבי', והיינו דההכרה בהאין ערוך הוא בעולם הזה דוקא, לפי שהבריאה היא הוראה על הבורא ית' וכנ"ל דשם בורא אינו תואר ח"ו בהעצמות, כי אם כינוי. . . וזהו אין ערוך כו' ומי דומה לך, והיינו דעל ידי העבודה דעכשיו ביחוד הוי' אלקים, הנה עי"ז יגיעו להכיר הגילויים דלעתיד לבא בהכרת השגת המהות".

ס"ע 117 ואילך "אך יש לבאר דהנה באופן המצאת מציאות האור מן העצמות. . . והוא זה מה דכללות בחי' האור מן העצמות אין זה בבחי' ריחוק מן העצמות. . . ובפרט בחי' העצמות שמובדל בערך לגמרי מן האור, עד שלגבי העצמות הנה האור אינו גם גילוי העצמות, והיינו דבחי' עצמות ממש אינו בא בהאור, וואס עצמות איז ווערט ניט אראפ געטראגען אין אור, וא"כ הרי האור הוא באין ערוך לגמרי לגבי העצמות, וכנ"ל שזהו אין ערוך לך בעוה"ז, שמהתהוות היש אנו יודעים הענין דאין ערוך, ועי"ז אנו יודעים דגם האור הוא באין ערוך לגבי עצמות, דמהאור לבד לא היינו יודעים הענין דאין ערוך, דאור אינו מכריח הענין דאין ערוך. . . ורק ממציאות היש אנו יודעים הענין דאין ערוך, שהרי בכדי שיהי' מציאות יש זהו מבחי' העצמות דוקא, הרי שהענין דיש מכריח הענין דאין ערוך" עיי"ש בארוכה. ועוד.

העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנא' (שמות ט"ו: י"ז) מקדש ה' כוננו ידיך

אין בנין בית המקדש בלילה דאמר אביי מנין שאין בנין בית המקדש בלילה שנאמר (במדבר ט, טו) וביום הקים את המשכן ביום מקימו בלילה אין מקימו הלכך לא אפשר".

ובתוס' ד"ה אין "אין בנין בית המקדש בלילה: וכן אינו דוחה יום טוב ואם תאמר בר"ה פרק יום טוב (ראש השנה דף ל.) גבי הדתנן יום הנף כולו אסור קאמר התם דאיבני בלילה דאיבני בחמיסר ויש לומר דהיינו בית המקדש דלעתיד שהוא עשוי מאליו בידי שמים כדכתיב (שמות ט"ו: י"ז) מקדש ה' כוננו ידיך, וכן מפרש במדרש תנחומא".

והוא ע"פ תנחומא ס"פ פקודי "וכדברי רבי שמואל בר נחמני שאמר, שנעשה המשכן בשלשה חדשים. למה לא עמד מיד. אלא מפני שחשב הקדוש ברוך הוא לערב שמחת המשכן בשמחת היום שנולד בו יצחק אבינו, לפי שבאחד בניסן נולד יצחק. אמר הקדוש ברוך הוא, הריני מערב שמחתכם שמחה בשמחה. והיו ליצני הדור מרננין ומהרהרין ואומרין למה נגמרה מלאכת המשכן ואינו עומד מיד. ולא היו יודעים מחשבתו ועצתו של הקדוש ברוך הוא. ועל זה אמר המלך דוד, כי שמחתני ה' בפעלך במעשי ידיך ארנן (תהלים צב, ה). כי שמחתני ה' בפעלך, זה אהל מועד. במעשי ידיך ארנן, זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו".

זח"א כח, א "ויבן יי אלקים את הצלע, הכא אתרמיז רזא דיבוס דאמרו ביה כיון שלא בנה שוב לא יבנה, הדא הוא דכתיב, אשר לא יבנה את בית אחיו. אבל לגבי קודשא בריך הוא, אתמר ביה ויבן יי אלקים אבא ואמא בני לה לגביה הדא הוא דכתיב בונה ירושלים ה'. ו' דאיהו בן י"ה אבא ואמא. עליהו אתמר ויבן יי אלקים את הצלע. אשר לקח מן האדם דא עמודא דאמצעיתא. ויביאה אל האדם אייתי ליה לגבי צלע דנטיל מן ה' עולימא דילה. ועליה אתמר גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. דקדמאה אתבני על ידא דבר נש והאי על ידא דקודשא בריך

ותוס' שם ד"ה אי נמי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר: שלא יוכלו להתעסק בעומר בתחילת לילה ולא יספיקו להקריב קודם חצות למחר וי"מ דמיירי בערב י"ט סמוך לשקיעת החמה ולא יכול לבקר ביי"ט מהיכן יקצרו את העומר והיכן מגלות וקופות ושלש עשרה נפה וכלי שרת דברים הצריכין לעומר כדתנן במנחות פ' ר' ישמעאל (מנחות דף סו.) דאי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר קאמר שהוא י"ט הא אין בנין בית המקדש דוחה י"ט כדאיתא פרק שני דשבועות (דף טו:) ולא פירכא היא דתיקשי לן הא דקאמרינן לא צריכא דאיבני בליליא הא נמי אמרינן התם דאין בנין בהמ"ק בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקימין אותו ובלילה אין מקימין אותו אלא על כרחיך צריך לחלק כמו שפירש בקונטרס דהני מילי בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד בנוי ומשוכלל יגלה ויבא מן השמים שנא' מקדש ה' כוננו ידיך.

ר"ה ל, סע"א וז"ל בגמ' שם "ושיהא יום הנף כולו אסור: מ"ט מהרהר יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח עכשיו נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד לא הוה עומר האיר מזרח התיר השתא דאיכא עומר עומר מתיר. לא נצרכא דאיבני בחמיסר סמוך לשקיעת החמה אי נמי דאיבני בליליא"

ופרש"י "לא צריכא דאיבני סמוך לשקיעת החמה דחמיסר אי נמי דאיבני בלילה. ואם תאמר היכי משכחת לה דאיבני בחמיסר ביי"ט ודאיבני בליליא והא קיימא לן במסכת שבועות (דף טו:) דאין בנין בהמ"ק לא ביי"ט ולא בלילה הני מילי בנין בידי אדם אבל בנין העתיד לבא בידי שמים הוא.

תוס' שבועות טו, רע"ב וז"ל בגמ' שם: "נבנייה ממעלי יומא ונשייר ביה פורתא דעד דקדיש יומא לאלתר נגמריה וניקדשיה

הוא. ובגין דא אם ה' לא יבנה בית שוא
עמלו בוניו בו".

זח"ב נט, סע"א "אמר רבי שמעון, תא חזי,
בקדמיתא כד אתבני בי מקדשא לתתא, לא
אתבני אלא בדינא ורוגזא, כמה דכתיב, כי
על אפי ועל חמתי וגוי בגין דבאתר דדינא
שריא. לזמנא דאתי, זמין קודשא בריך הוא
למבני ליה, ולאתקנא ליה בדרגא אחרא
עלאה דאקרי צדקה, דכתיב, בצדקה
תכונני".

קח, סע"א "תבנה חומות ירושלם, וכי מן
יומא דאשתדל בבנין בי מקדשא עד כען, לא
בנה לון. (או) אי חומות ירושלם עד כען לא
בנה, בי מקדשא על אחת כמה וכמה. אלא
קודשא בריך הוא, כל עובדוי, לאו כעובדי
דבר נש. בני נשא כד בנו בי מקדשא לתתא,
בקדמיתא עבדו שורי קרתא, ולבסוף עבדו
בי מקדשא. שורי קרתא בקדמיתא, בגין
לאגנא עליהו, ולבתר בנינא דביתא.
קודשא בריך הוא לאו הכי, אלא בני בי
מקדשא בקדמיתא, ולבסוף, כד יחית ליה
משמיא, ויותיב ליה על אתריה, כדן יבנה
חומות ירושלם דאנון שורין דקרתא".

זח"ג רכא, א "חד, דאתון אמרין דיתבני
לכו בי מקדשא אחרא, והא לא הוו למבני
אלא תרי זמנין, בית ראשון ובית שני, בית
שלישי (ובית רביעי) לא תשכח באורייתא,
והא מה דהוה ליה למבני, כבר אתבנו,
ולעולם לית ביה יתיר, דהא תרי בתי ישראל
קרא לון קרא. וכתיב, גדול יהיה כבוד הבית
הזה האחרון מן הראשון. . הדא הוא
דכתיב, תביאמו ותטעמו בהר נחלתך. באן
אתר במכון לשבתך פעלת יי. בההוא דפעלת
אנת יי, ולא אחרא. מכון לשבתך פעלת יי,
דא בית ראשון. מקדש יי כוננו ידך, דא
בית שני. ותרווייהו, אומנותא דקודשא
ברוך הוא אינון. ומדארגיזו קמיה במדברא,
מיתו, ואכנס לון קודשא בריך הוא לבנייהו
בארעא. (אוליפו עובדיהו) וביתא אתבני על
ידא דבר נש, ובגין כך לא אתקיים. ושלמה
הוה ידע, דבגין דהאי עובדא דבר נש לא
יתקיים, ועל דא אמר, אם יי לא יבנה בית
שוא עמלו בוניו בו, דהא לית ליה ביה
קיומא. ביומוי דעזרא, גרם חטאה,

ואצטרכון אינון למבני, ולא הוה ביה
קיומא. ועד כען, בנינא קדמאה דקודשא
ברוך הוא, לא הוה בעלמא, ולזמנא דאתי
כתיב, בונה ירושלם יי, איהו ולא אחרא.
ובנינא דא אנון מחכאן, ולא בנינא דבר נש,
דלית ביה קיומא כללי".

ילקוט תהלים תתמח בסופו "עדותיך נאמנו
מאד. אמר משה לפני הקב"ה רבשי"ע
השפלת קולה של תורה וקולו של ביתך
והגבהת קולם של רשעים הגבה קולה של
תורה וקולו של ביתך, לכך נאמר לביתך
נאוה קדש ה' לארך ימים. ואם עשית כן לא
כבראשונה, שלמה בנה אותו וחרב, עזרא
בנה אותו וחרב, אבל אתה לאורך ימים".

אבל ברמב"ם הל' מלכים (רפי"א ובסופו
"המלך המשיח עתיד לעמד ולהחזיר מלכות
דוד לישנה לממשלה הראשונה. ובונה
המקדש ומקבץ נדחי ישראל. וחוזרין כל
המשפטים בימיו כשהיו מקדם. מקריבין
קרבתות. ועושין שמטין ויובלות ככל מצותן
האמורה בתורה") **שמשיח יבנה ביהמ"ק.**
והוא ע"פ ירושלמי* מגילה פ"א הי"א.
ויק"ר פ"ט, ו "מה מקים רבי אלעזר לקריה
דרבי יוסי ברבי חנינא, עורי צפון,
לכשיתעוררו הגליות הנתונות בצפון, יבואו
ויחנו בדרום, שנאמר (ירמיה לא, ז): הנני
מביא אותם מארץ צפון, לכשיתעורר גוג
הנתון בצפון, יבוא ויפל בדרום, כמה
דתימא (יחזקאל לט, ב): ושבבתיך
וששאתיך והעליתיך מירכתי צפון, מלך
המשיח שנתון בצפון יבוא ויבנה בית
המקדש הנתון בדרום".

וראה ג"כ ירוש' פסחים פ"ט ה"א "א"ר
יוסה מתניתא אמרה כן שאלו פטורין מן
ההכרת ואלו חייבין בהכרת מה אית לך
חייב בהכרת לא מזיד טמא לנפש אין לי
אלא טמא לנפש טמא זיבה וטמא צרעת
מניין תלמוד לומר טמא מת ריבה מה
תלמוד לומר טמא נפש אלא איש טמא נפש
נדחה לפסח שני ואין ציבור טמא נפש נדחה
לפסח שני טמא זיבה וטמא צרעת נדחין
לפסח שני טומאת עבודה זרה עשו אותו
כטומאת זיבה וטמא צרעת ניתן לישראל

לבנות הבית הבחירה יחיד עושה פסח שני ואין צבור עושין פסח שני".

(וכ"ה בתוספתא פסחים פ"ח ה"ב "גר שנתגייר בין שני פסחים צריך לעשות פסח שני דברי רבי ר' נתן אומר אין צריך לעשות פסח שני שכבר לא נתחייב בראשון [ניתן להם] לישראל לבנות בית הבחירה היחיד עושה פסח שני ואין הצבור [עושה] פסח שני").

ולכאורה מוכרח הוא מהא דרצו לבנות ביהמ"ק בימי ר"י בן חנניא (ב"ר ספס"ד "בימי רבי יהושע בן חנניה גזרה מלכות הרשעה שיבנה בית המקדש, הושיבו פפוס ולוליאנוס טרפיזין מעכו עד אנטוכיא והיו מספקין לעולי גולה כסף וזהב וכל צרכם. . . ואמר להון מה נעביד וגזרית, אמרין ליה שלח ואמר להון או ישנון יתיה מאתריה, או יוספון עליה חמש אמין, או יבצרון מניה חמש אמין, מן גרמיהון אינון חזרין בהון. והון קהליא מצתין בהדא בקעתא דבית רמון, כיון דאתון כתיבא שרון בכיין. בעיין לממרד על מלכותא, אמרין יעול חד בר נש חכימא וישדך צבורא, אמרין יעול רבי יהושע בן חנניא דהוא אסכולוסטקיא דאורייתא").

וי"ל לתווך בין ב' מחז"ל הנ"ל - ע"פ סוגיית סנה' (צה, סע"א "מר רבי אלכסנדר רבי יהושע בן לוי רמי כתיב (ישעיהו ס, כב) בעתה וכתוב אחישנה זכו

אחישנה לא זכו בעתה. אמר רבי אלכסנדר רבי יהושע בן לוי רמי כתיב (דניאל ז, יג) וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתה וכתוב (זכריה ט, ט) עני ורוכב על חמור זכו עם ענני שמיא לא זכו עני רוכב על חמור. . . אמר ליה אימת אתי משיח אמר ליה זיל שייליה לדידיה והיכא יתיב אפיתחא דקרתא ומאי סימניה יתיב ביני ענני סובלי חלאים וכולן שרו ואסירי בחד זימנא איהו שרי חד ואסיר חד אמר דילמא מבעינא דלא איעכב, אזל לגביה אמר ליה שלום עליך רבי ומורי אמר ליה שלום עליך בר ליואי א"ל לאימת אתי מר א"ל היום אתא לגבי אליהו א"ל מאי אמר לך א"ל שלום עליך בר ליואי א"ל אבטחך לך ולאבוד לעלמא דאתי א"ל שקורי קא שקר בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא א"ל הכי אמר לך (תהלים צה, ז) היום אם בקולו תשמעו"י) **ביישוב כתובים - דלא זכו (כמו בימי ריב"ח) נבנה ע"י בני"א, זכו - ע"י הקב"ה.**

ועד"ז י"ל בב' מחז"ל דאין בין עוה"ז לימוה"מ כו' (ברכות לד, ב "ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא, "עין לא ראתה אלקים זולתך". ופליגא דשמואל, דאמר שמואל: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד. שנאמר: "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ"י). **והרמב"ם לשיטתו. ואכ"מ.**

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com